

INSTITUTIONEN FÖR
KULTURVETENSKAPER

I VÄNTAN PÅ ETT NARRATIV SOM GRYR

En analys av kulturens plats inför Norra Masthuggets omvandling

Johanna Hanell
Johanna Sundvall

Uppsats/Examensarbete:	15 hp
Program/kurs:	Kandidatprogram Kultur/KP1125
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	V/2019
Handledare:	Marita Rhedin
Examinator:	Helena Holgersson

Abstract

Original title: I väntan på ett narrativ som gryr: En analys av kulturens plats inför Norra Masthuggets omvandling

Authors: Johanna Hanell & Johanna Sundvall

Semester and year: Spring 2019

Institution: University of Gothenburg

Supervisor: Marita Rhedin

Examiner: Helena Holgersson

Key words: Urban narratives, Norra Masthugget, cultural industries, urban planning

Summary

Gothenburg is a city that is currently undergoing large changes and in some aspects a significant rebranding. In Norra Masthugget, a hub for cultural industries and workers in creative fields, the city plans to erect a number of skyscrapers to house commercial businesses. This essay investigates how the city of Gothenburg's new narrative of Norra Masthugget can be understood and related to the narratives told by the cultural workers in the area, and what issues connected to the urban development the cultural workers identify as important to them. The essay reveals that there is a discursive displacement of the non-public cultural industries in the area and that this threatens the existence of the current hub. The essay also detects a discord between the narrative as it's told by the cultural workers and the narrative of the buildings the city aspires to erect.

Förord

Med denna uppsats har vi delvis givit oss ut i det okända. Som kulturstudenter var våra förkunskaper om de lagar och strukturer som styr stadsplanering... låt oss säga i alla fall långt ifrån heltäckande. Tack till dem vi träffat under processens gång och som puffat oss i givande riktningar. Tack till Bodil som korrekturläst och vår handledare på Göteborgs universitet.

Men framförallt ett stort tack till de kulturarbetare som tagit emot oss och därmed gjort uppsatsen möjlig.

Göteborg, mars 2019

Johanna Hanell

Johanna Sundvall

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. Inledning	s. 5
1.1. Introduktion och bakgrund	s. 5
1.1.1. Järntorget och Norra Masthugget i historien, samtiden och framtiden	s. 7
1.2. Syfte och frågeställningar	s. 12
1.3. Avgränsningar	s. 13
1.3.1. Geografiska avgränsningar	s. 13
1.3.2. Tematiska avgränsningar	s. 14
1.4. Tidigare forskning	s. 15
1.4.1. Forsemalm och Långgatorna	s. 15
1.4.2. Despotovic & Thörn och Kvillebäcken	s. 15
2. Teoretiska utgångspunkter och begreppsförklaringar	s. 17
2.1. Postfordism samt kulturens kluster och nätverk	s. 17
2.2. Kulturen som begrepp och dess relation till näringslivet	s. 19
2.3. Stadsomvandling och gentrifiering som fenomen, dess begrepp och uttryck samt relation till kulturen	s. 20
2.3.1. Florida och den kreativa klassen	s. 22
2.4. Ikoniska byggnader som totem, den flexibla kapitalismens uttryck och autistisk arkitektur	s. 23
3. Metod och material	s. 26
3.1. Kvalitativa metodval	s. 26
3.1.1. Semistrukturerade intervjuer	s. 26
3.1.2. Textanalys	s. 27
3.2. Urval och presentation av informanter	s. 28
3.3. Urval av kommunala publikationer, visioner, planer och dokument	s. 30
3.4. Analysprocess	s. 30
3.5. Etiska hänsynstaganden och reflektioner	s. 30
3.5.1. Autistiska hus	s. 31
3.5.2. Anonymitet	s. 31
4. Resultat och analys	s. 33
4.1. Nätverket som motor	s. 33
4.2. En publik kulturprodukt att konsumera	s. 36
4.3. En annan slags urbanitet	s. 41
4.4. Den platsnarrativa dissonansen – finns det rum för mig här?	s. 45
5. Avslutande och sammanfattande diskussion	s. 48
5.1. Förslag till framtida forskning	s. 50
Referensförteckning	s. 51
Bilaga 1 – Bilder, foton och illustrationer	s. 57
Bilaga 2 – Intervjuguide	s. 59

1. Inledning

1.1. Introduktion och bakgrund

*Välkommen till Älvstaden i Göteborg – Nordens största stadsutvecklingsprojekt.
(...) Centrala Göteborg ska växa till dubbel storlek. Genom att stärka kärnan, möta
vattnet och hela staden skapar vi en inkluderande, grön och dynamisk innerstad som är
öppen för världen.*

(Göteborgs stad u.å.)

Älvstaden – det nya, nära Göteborg har varit officiellt mål och mening i stadsutvecklingens Göteborg sedan 2012.¹ Hösten 2018 hade den Johanna av oss med efternamnet Sundvall praktik i Jubileumsparken, ett av delprojekten för Älvstaden. Under praktiktiden växte förståelsen för omfattningen av planerna för det ”nya, nära” Göteborg. Med dessa nya insikter växte även intresset för så kallade “ödsliga”, centrumnära platser, vilka kvalitéer de kan bidra med, och lusten att undersöka dessa platser innan de bebyggs. Våren 2019 kom, och vi stod inför utmaningen att skriva en kandidatuppsats. Under en speeddating arrangerad av universitetet möttes vi och bildade uppsatspar.

Norra Masthugget är ett område som ligger oss båda varmt om hjärtat. Här brukar vi träffa våra vänner, gå på spelningar och ta del av Göteborgs uteliv. Masthugget är även den stadsdel vi båda bor i. Att två slumpmässigt utvalda kulturstudenter har en så snarlik relation till just denna del av Göteborg tror vi inte är så otroligt som det kanske kan låta. Vi uppfattar Masthugget som en trevlig stadsdel att leva och bo i. Här kan vi ta del av kultur och uteliv i en miljö som på något sätt känns friktionsfri för just oss, även om vi aldrig har arbetat i det fria kulturlivet här. Platsens “image” tror vi är förenlig med imagen av att vara kulturstudent samt besitta ett visst ekonomiskt och kulturellt kapital.

---

¹ Älvstaden omfattar områdena Backaplan, Ringön, Lindholmen, Frihamnen, Göta Älv och älvförbindelserna, Gullbergsvass, Centralenområdet, staden inom vallgraven samt Södra Älvstranden (Nordstaden och packhusområdet, Järntorget/Skeppsbron och Masthuggskajen) (Göteborg stad 2012),

Vi började prata om stadsliv, om kultur och om kulturens sprängkraft. Vi frågade oss varför kulturen inte spränger kraftigare i frågan om stadsutveckling och gentrifiering i Göteborg.² Några av våra vänner hade på olika sätt drabbats av stadsutvecklingen i Norra Masthugget. Någon hade blivit av med sin replokal, en annan hade tvingats flytta sitt småskaliga produktionsbolag. Vi undrade om det hade att göra med de skyskrapor som planeras uppföras på Heurlins Plats? Stadsutvecklingen i området verkade plötsligt ta snabba kliv framåt, och vi undrade, varför är det så tyst? Några debattartiklar om att Folkteaterns lastintag kan komma att blockeras av det nya hotellet på Heurlins Plats, annars inte mycket väsen.

En viktig poäng när vi pratar om gentrifiering och stadsutveckling är att gentrifiering är den dominerande formen av stadsutveckling (Despotovic & Thörn 2016:236). Däremot inte sagt att all stadsutveckling är lika med gentrifiering. Vi började fundera över om det faktiskt var gentrifiering som pågick i Norra Masthugget och isåfall på vilket sätt. Vi bestämde oss för att vända oss till de kulturarbetare som huserar runt Heurlins Plats och Järntorget idag. Vi var väldigt nyfikna på vad de hade att berätta och de var, visade det sig, väldigt intresserade av att ta emot oss. Deras berättelser ledde oss till stadens visioner och planer för området, vad som faktiskt är i görningen och hur staden beskriver och motiverar det fria kulturlivets existens.

Tidigare kulturvetenskaplig och sociologisk forskning om gentrifiering i Göteborg som vi tagit del av har inte nämnvärt intresserat sig för den nya bebyggelsens utformning och uttryck i områden som omvandlas. Ett återkommande tema i gentrifieringsforskning är dock att undersöka botten våningar och deras innehåll och utformning, men vad som sker ovanför dem har till stor del utelämnats i tidigare forskning. Genom att tillföra perspektivet om de höga husens narrativ och hur det kan relateras till det fria kulturlivet hoppas vi att vi genom denna studie kan öppna för att göra frågan om ny eller planerad bebyggelsens utformning i stadsomvandling till ett framtida forskningsområde i en göteborgsk gentrifieringskontext.

---

² Gentrifiering: Medelklassens inflyttningar och bosättningar i omdanade eller uppgraderade centrala stadsdelar som tidigare befolkats av låginkomsttagare (Gregory & Johnston 2009:273–274). Eller i en bredare bemärkelse: bortträngning av befintliga boende och/eller verksamheter som effekt av att ett område förändras i avseende social karaktär och höjda markvärden till följd av att en plats används som strategi för ökad ekonomisk (Despotovic & Thörn 2016:236).

1.1.1. Järntorget och Norra Masthugget i historien, samtiden och framtiden

Järntorget som plats har en rik historia som vi än idag kan se spår av när vi besöker platsen. I detta avsnitt kommer vi att redogöra för platsens historia, hur området ser ut idag och vad planerna är för framtiden.

Järntorget är, med undantag för Östra Hamngatan, stadens livligaste öppna plats. Torget bildar gränslinjen för de västra stadsdelarna Masthugget och Majorna, i vilka cirka en tredjedel av Göteborgs befolkning bygger och bor. Därav den yttersta starka trafiken. Folkströmmarna brusa ständigt fram och åter, livligast morgnar, middag och kvällar; fyllda spårvagnar ila på de vita, blåa och gröna linjerna, vilka förgrena sig åt Linnégatan och Första Långgatan; hästskjutsar och lastbilar, alla slags åkdon, droskor och bilar trängas i den väldiga trafiken.

(Fredberg 1919, refererad i Lökken 2002:39–40)

Fredbergs beskrivning av Järntorget i början av seklet stämmer väl överens med hur Järntorget ser ut och fungerar idag. Järntorget har sedan seklets början varit en plats med mycket rörelse och liv. Området runt Järntorget och Pustervik låg under andra hälften av 1800-talet i Göteborgs utkanter. Pustervik hade precis börjat bebyggas och landshövdingehuset hade ännu inte börjat uppföras. Arbetarklassen bodde i dessa förorter i små, låga hus som snarare liknade kojor. Från 1755 och fram till 1892 var Järntorget en central plats för handeln med järn. Arbetarna vägde järnet på den plats där torget ligger idag och därför döptes platsen senare till Järntorget (Lökken 2002:39–40). Innan järnvågen placerades på torget dominerade hamn- och varvsverksamheter arbetslivet i området i små, sporadiskt uppställda hamnskjul (Brink 1982:16).

År 1846 slog restaurang Bierhalle upp sina portar och välkomnade varvs- och järnarbetarna i Haga, Masthugget och Majorna till festligheter och förströelse. Inte långt därefter följde andra nöjesinrättningar som karuseller, ett anatomiskt museum och lotterier på det som i folkmun kom att kallas Bierhalleplatsen. Stöket från ölhaken och spelhallarna väckte dock agg hos staden efter ett antal kritiska debattartiklar i Göteborgs-Posten om hur Bierhalleplatsen hade en "fördärlig inverkan" på arbetarklassen, och arrenden för denna slags verksamhet började dras in (Gulin 1974:48–54).

Järntorget har haft en central roll när det gäller arbetarrörelsen. Arbetarföreningen, bildad 1866, hade sin knutpunkt i Arbetarföreningens Hus på torgets östra sida. Där hade föreningen sina samlingslokaler och en teaterscen. 1941 bildades nya Folkets-husföreningen, folkets-husplanerna vid Olof Palmes plats förverkligas och arbetarrörelsen flyttade snabbt in i lokalerna (Lökken 2002:42). Järntorget har fungerat och fungerar än idag som en arena för stadens vänsterpolitiska rörelser (Forsemalm 2006:161).

Bygget av Lagerhuset påbörjades våren 1917 och togs i bruk 1 oktober 1920 efter att köpmännen i Göteborg under en lång tid intresserat sig för de frilagerlösningar som Danmark och Norge vid den här tiden hade. Lagerhuset tog in varor från båtar i Rosenlundskanalen, därefter vägdes och förtullades varorna för att sedan lämnas ut på husets motsatta långsida. Efter att Göteborg 1922 fick sin frihamn förlorade Lagerhuset till stor del sin funktion och blev istället en "vanlig" lagerlokal. År 1996 köpte det kommunala fastighetsbolaget Higab Lagerhuset (Lökken 2002:44). Från 1999 flyttade en mängd olika bokförlag och tidsskrifter, som idag fortfarande är verksamma, in i huset övre våningar. Det kommunala kulturhuset Frilagret flyttade in 2012 (Frilagret u.å).

2001 startades ett initiativ som kallades för Järntorgsgruppen. Dess primära syfte var att genom en rad kunskapsseminarium och debattartiklar i lokalpressen markera Järntorget som fria kulturliv på göteborgskartan. Fyra arbetsområden formulerades i den gemensamma plattformen: mötesplats (forum för nätverkande bland aktörerna), marknadsföring (av områdets aktörer och aktiviteter), kunskapsinhämtning (vad finns det för lärdomar från andra liknande situationer/områden) och politisk påtryckning (Forsemalm 2006:171–172). Oron som spreds i området rörande det fria kulturlivets framtid gjorde att stadsomvandlingsprocesserna hamnade i centrum för Järntorgsgruppens verksamhet. Järntorgsgruppens aktiviteter blev en kraft att räkna med. Gruppens sammansättning av tunga kulturaktörer och fackförbund gjorde att det historiskt politiska narrativet kring Järntorget fick ny energi. Gruppen växte när fokuset flyttades från näringslivsfrågan till politisk mobilisering för att skydda de kulturverksamheter som fanns kring Järntorget. Idag är inte gruppen aktiv, vilket den göteborgsbaserade stadslivsforskaren Joakim Forsemalm (2006:172) som följde gruppen under flera år, menar beror på att planerna för Södra Älvstranden och Norra Masthugget stannade upp och låg på is under flera år.

2006 gick Järntorogsgruppen in i projektet *Dialog södra Älvstranden* (Nätverkstan 2009). Dialog södra Älvstranden skulle sammanställa analyser och visioner om Järntorget framtid från sex grupper där både civilsamhället, forskare och yrkesverksamma inom stadsutveckling fanns representerade (Mattias Hagberg 2006). När vi i skrivande stund googlar *Dialog södra Älvstranden* finner vi endast en källa från staden som redovisar projektet på sex sidor i ett underlag för ny detaljplan för Södra Älvstranden (Göteborg stad, Stadsbyggnadskontoret 2006) samt ett antal debattartiklar om missnöjet över hur dialogen och de parallella stadsanalyserna togs emot av staden.

Idag är Järntorget rikt på kulturverksamheter som delar på platsen. När du står på torget och blickar uppåt mot Folkets hus ser du Folkteaterns röda skylt som bjuder in till folkets teaterscen och runt hörnet bjuder Draken in till folkets biograf. Bakom ligger Lagerhuset med en mängd olika verksamheter under samma tak, alltifrån olika tidskrifter och förlag till dansverksamheter, privata och kommunala aktörer, stora som små (Forsmalm 2006:162). Det kommunala kulturhuset Frilagret huserar i samma byggnad och arbetar för att främja kultur till stadens unga. Alldeles i närheten ligger också den regionala kulturförvaltningen Kultur i Väst.

På Järntorget är det liv och rörelse under nästan alla dygnets timmar. *Levande efter 19* är ett återkommande politisk tema för att skapa trygghet i området. Restaurang- och pubbesök på Långgatorna bidrar till flödet av människor efter kl 19.00 (Forsmalm 2006:162).

Arbetarrörelsens närvaro är idag fortfarande påtaglig, då demonstrationer, framförallt på första maj, arrangeras och startar från den här platsen. Under valår flyttar valstugorna in och gör det tillgängligt för medborgarna att informera sig om aktuella politiska frågor. Järntorget är idag även en knutpunkt för kollektivtrafiken där spårvagnar från öst, väst, norr och syd möts.³ Handeln, framförallt detaljhandeln, har en central roll på platsen under dagtid. Näringslivsutbudet präglas av olika slags småskaliga designbutiker varvat erotikshoppar (ibid:161).

---

³ Knutpunkt: En knutpunkt är en plats i staden med extra stor betydelse för människans rörelse i det offentliga rummet. Det är en gemensam punkt för service, handel, arbetsplatser och boende. Allt i nära anslutning till kollektivtrafiken (Göteborgs Stad 2009).

Visionsbild för Järntorget sett från Linnégatan (Adore Adore, Architectural Visualization)

Norra Masthugget och Masthuggskajen planeras i framtiden utgöra en ny stadsdel med hög täthet vars karaktär och intensitet kan utgå från tre stråk. Staden vill skapa ett sammanhängande centrumområde där Göteborg bland annat ska erbjuda ett rikt kulturliv för såväl invånare som tillresta gäster. Syftet med omvandlingen, beskriver staden, är att stadsdelen ytterligare ska bidra till stadens rumsliga och sociala integration. Förslaget innebär att området för den nya detaljplanen planeras att förtätas med cirka 1200 lägenheter samt tillkommande handel, kontor och annan centrumverksamhet samt parker. Den nya detaljplanen för området godkändes av byggnadsnämnden 6 februari 2018, antogs av kommunfullmäktige 7 juni 2018 och vann laga kraft 1 mars 2019 (Göteborgs stad u.å). Den fördjupade översiktsplanen för Göteborgs centrum är i skrivande stund under samråd (Göteborg stad u.å).⁴

---

⁴ Detaljplan: Detaljplanen är den handling styr och beskriver vilka dimensioner (en framtida) bebyggelse inom planområdet tillåts ha och samt hur mark och vatten får användas (Göteborg stad u.å).

Fördjupad översiktsplan: En fördjupad översiktsplan visar och beskriver kommunens övergripande vilja över mark- och vattenanvändning för ett specifikt område i staden och ska vara vägledande för kommunens och andra myndigheters beslut i dessa frågor (Göteborgs stad 2009).

Höga hus bedöms kunna fungera väl kring Heurlins Plats och detaljplanen ger utrymme för tre byggnader på en höjd mellan 96 och 106 meter över stadens absoluta nollpunkt (se bilaga 1). I visionen för Norra Masthugget föreslås samtidigt Masthuggskyrkan att fortsatt dominera stadssiluetten som ett av Göteborgs viktigaste landmärken, samt att den nya bebyggelsen bör utformas och placeras på ett sätt som respekterar Frilagerhuset och Folkets Hus som idag är viktiga igenkänningsmärken (Göteborgs Stad 2010).⁵

Bygglov för Hotell Draken, som kommer att placeras strax bakom Folkteatern, är godkänt och bygget förväntas starta i april 2019 och stå klart hösten 2021. Hotellet kommer att erbjuda 33 våningar, vara cirka 100 meter högt och ha 453 hotellrum samt en lobby som integreras med Folkets hus och biografen Draken. Bilden på föregående sida visualiserar hur området kommer att se ut när hotellet är klart. Hotell Draken byggs i samverkan mellan Nordic Choice Hotels, Balder och Folkets hus (Göteborgs stad u.å).

I anslutning till Folkets Hus och Folkteatern finns planer på en stadslinbana över Göta älv som ska binda samman Hisingen med fastlandet och förenkla resor över älven. Linbanan ska ingå som en del av kollektivtrafiken för att skapa nya resmöjligheter och samtidigt avlasta övrig kollektivtrafik i Göteborgs centrum. I skrivande stund genomför Göteborgs stad och Västrafik en genomförandestudie som ska ligga som underlag för investeringsbeslut under 2019/2020. Preliminär trafikstart för den nya stadslinbanan är år 2021 (Göteborg stad u.å).

Masthuggskajen planeras att byggas ut med en halvö norr om Heurlins Plats. Området norr om Heurlins Plats planeras att fungera som mötesplats för internationella affärer och handel. Masthuggskajen skapas av Göteborgs Stad och ett konsortium bestående av Elof Hansson Fastigheter, Folkets Hus Göteborg, Hotell Draken, NCC, Riksbyggen, Stena Fastigheter Göteborg och det kommunala bolaget Älvstranden Utveckling AB (Göteborg stad 2019).

---

⁵ Vision: En vision är en bild av ett framtida önskvärt tillstånd (Svenska ordboken 2017:spalt V1387 band 37). Med andra ord kan man säga att en vision är en verklighet som inte finns, en fantasi. En vision ses som ett mål, som vill vilket tillskrivs olika strategier som ämnar uppfylla kraven för att vision ska bli verklighet, det vill säga att målet är nått.

1.2. Syfte och frågeställningar

Syftet med uppsatsen är att undersöka vilka effekter av stadsomvandlingen kring Järntorget och Heurlins Plats kulturarbetare i området identifierar som angelägna för dem och deras verksamheter under vårvintern 2019, samt att undersöka hur dessa eventuella friktionspunkter kan sättas i relation till stadens visioner för området.

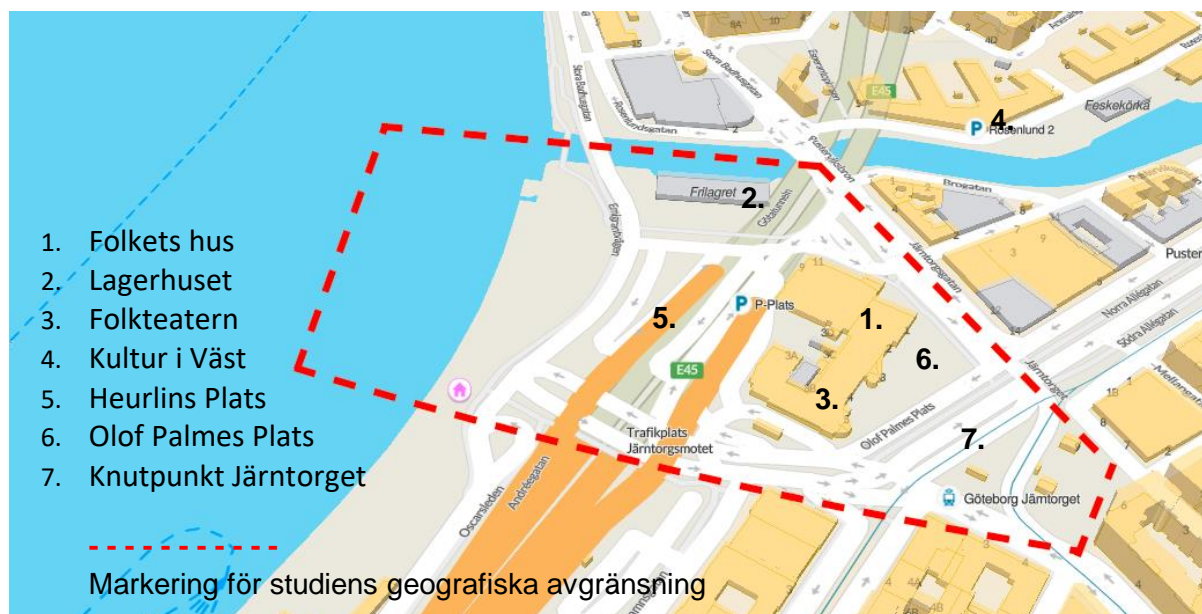
Syftet operationaliseras genom frågeställningarna:

- Vilka effekter av, och teman kopplade till, stadsomvandlingen kring Järntorget och Heurlins Plats identifierar kulturarbetare i området som angelägna för dem under vårvintern 2019?
- Hur kan de teman kulturarbetare i området identifierar som angelägna för dem relateras till stadens visioner och planer för området?
- Vilka narrativ om området speglas i undersökningens material och hur kan de förstås i relation till varandra?
- Hur kan konstens frihet förstås i relation till stadsutvecklingen i området kring Järntorget under vårvintern 2019?

Eftersom den logistiska byggprocessen inte är påbörjad bör uppsatsen betraktas som en temperaturmätning för vad som sker under vårvintern 2019 inom uppsatsens avgränsningar och syfte.

1.3. Avgränsningar

Nedan redogör vi för uppsatsen avgränsningar, vilka perspektiv vi valt att lyfta fram samt utelämnat och varför. Studiens avgränsningar är dels tematiska och dels geografiska.

Karta över studiens geografiska avgränsning (hitta.se, markeringar egna)

1.3.1. Geografiska avgränsningar

Vi har valt att göra en geografisk avgränsning som sträcker sig från Järntorget:s södra sida fram till den planerade framtida kajen mot Göta älv i norr, och från Järnvågsgatan i väster till Järntorgsgatan i öster (se karta ovan). Alla kulturverksamheter och informanter som ingår i studien förutom Kultur i Väst ligger inom den geografiska avgränsningen och det är inom detta område den största delen av stadsutvecklingen runt Järntorget planeras. Vi har efter att ha studerat vårt insamlade material bildat oss uppfattningen att det är området runt Heurlins Plats, som ligger inom vår geografiska avgränsning, som har högst relevans för de kulturarbetare som ingår i studien.

Anledningen till att göra en geografisk avgränsning som ligger utanför Kultur i Västs placering är att Rosenlundskvarteren tidigare under 2010-talet genomgått större byggnadsmässiga och kulturella förändringar. Att inkludera Rosenlundskvarteren i den geografiska avgränsningen hade krävt att redogöra för dessa förändringar vilket vi anser att uppsatsens utrymme och tematiska inriktning inte tillåter. Att trots detta inkludera Kultur i

Väst i studien anser vi dock har relevans eftersom verksamheten har starka kopplingar till det fria kulturlivet inom vår geografiska avgränsning och endast ligger på 145 meters gångavstånd från den geografiska avgränsningens kant och har öppen vy mot Heurlins Plats. Fortsättningsvis när vi använder begreppet *Norra Masthugget* syftar det till vår avgränsning av planområdet Norra Masthugget.

1.3.2. Tematiska avgränsningar

I genomgången av vårt insamlade material uppfattar vi att fyra av våra fem informanter talar om ljud- och bullermässiga aspekter av stadsutvecklingen kring deras arbetsplatser och verksamheter, och hur det kan komma att påverka arbetsmiljön i området. Eftersom vi skriver en kulturvetenskaplig uppsats fann vi svårt att inkludera miljömässiga teman som en del av analysen. Av utrymmesskäl och tidsbrist har vi uteslutit miljömässiga tematiker i vårt resultat/analys.

Vi har valt att undersöka kulturarbetarna utan att redogöra för andra gruppers perspektiv. Denna avgränsning har vi framförallt valt på grund av utrymmesskäl. Vi fann det dock nödvändigt att sätta kulturarbetarna som ingår i undersökningen i relation till en kontext och valde därför att även använda oss av stadens visioner och planer för området som analysunderlag.

1.4. Tidigare forskning

Stadsutveckling som forskningsområde är stort och kan kännas överväldigande. Vi valde att fokusera på tidigare forskning som har en stark anknytning till Göteborg. Det finns en lång rad genomförda forskningsprojekt som avhandlar stadsutvecklingen i Göteborg. Nedan redogör vi för två forskningsprojekt som ligger nära vårt forskningsområde; Joakim Forsemalms studie om Långgatorna och Järntorget på grund av den geografiska närheten till vår studie, och Katarina Despotovic och Catharina Thörns forskningsprojekt om Gustaf Dalénsområdet i Kvillebäcken och bortträngningen av ett antal småskaliga verksamheter till följd av räntegap och Göteborgs innerstads utvidgning mot Hisingen, eftersom räntegap och stadsomvandling i citynära läge är centrala teman även i vår studie.

1.4.1. Forsemalm och Långgatorna

Joakim Forsemalm forskar om stadsomvandlingsprocesser, huvudsakligen med hjälp av posthumanistiska teorier och utifrån kvalitativa metoder. Forsemalm undersöker i sin forskning om Långgatorna och Järntorget maktförhållanden, och vem och vad som utgör makt i stadsomvandlingsprocesser. Genom att redogöra för stadsomvandling som sammansättningar av människor och icke-människor, vill Forsemalm ta ner makten på marken, och skapa en förståelse för stadslivet som kvalitativt. Forsemalm poängterar i sin forskning att för att förstå stadsomvandlingens komplexitet räcker inte det analytiska begreppet gentrifiering, utan det behövs fler angreppssätt. Forsemalm menar att det sociala och kulturella är inte så "mjukt" som det verkar. Det är inte bara människor, uppfattningar och ideer, det är också hårdvaror, konkreta element som går att spåra och empiriskt peka på, exempelvis stadens karaktär. Forsemalm hävdar att handling är en maktutövning, och att städer inte bara utgörs av att de finns till utan även att de blir till genom handlingar (Forsemalm 2006:169–173).

1.4.2. Despotovic & Thörn och Kvillebäcken

Despotovic och Thörn (2016) ger i utgivningen *Den urbana fronten: en dokumentation av makten över staden* läsaren i ord och bild porträtt av de verksamheter, människor och bebyggelse som utgjorde Gustaf Dalénsområdet på Hisingen i Göteborg innan det jämnades med marken på initiativ av Göteborgs stad och byggbolagen NCC och Wallenstam, som köpt upp stora delar av marken under framförallt 1980-talet (ibid:52). Av de drygt 50 verksamheter

som fanns i området innan rivningarna började och "nya" Kvillebäcken invigdes 2010, fanns år 2016 endast en enda verksamhet bekräftat kvar i samma område (ibid:74, 77).

Despotovic och Thörn menar att denna bortträngning var en effekt av att den urbana frontlinjen i Göteborg förflyttades och att Gustaf Dalénsområdet utgjorde ett räntegap där investerare såg en möjlighet att höja markens värde genom att bebygga det med en ny typ av bebyggelse som kunde innehålla, för området, nya typer av verksamheter – staden och byggbolagen såg att köpstarkare grupper kunde lockas till området och dessa grupper ville man få dit. Despotovic och Thörn menar att det fanns en stark önskan om att "städa upp" Kvillebäcken och att man därefter även städade undan den grupp som utgjorde en stark gemenskap på platsen, men som hade mindre makt över staden än de grupper och verksamheter som idag huserar i "nya" Kvillebäcken.

2. Teoretiska utgångspunkter och begreppsförklaringar

I detta kapitel går vi närmare in på vilka teoretiska utgångspunkter och begreppsförklaringar som är relevanta för vår undersökning och som vi utgått från i vår analys.

2.1. Postfordism samt kulturens kluster och nätverk

Postfordism är relevant att sätta i relation till kreativa näringar och används som begrepp i andra teoretiska utgångspunkter som är centrala för vår studie.

Med industrialismen föddes ett nytt sätt att se på och organisera arbete – fordismen kan ses som ett hierarkiskt uppbyggt system där arbetet utgick från löpande band, och präglades av en betoning på det fysiska fabriksarbetet som producerade materiella produkter. I en postindustriell tid och kontext har postfordismen ersatt det fordistiska löpande-band-idealet.

Postfordism är ett teoretiskt begrepp för att beskriva hur arbetet organiseras och struktureras i en postindustriell tid där det, istället för att producera materiella produkter i en fabrik, produceras information – en immateriell produkt (exempelvis inom media- och databranschen). Arbetet har *intellektualiserats*.⁶ Det som produceras och säljs är en möjlighet, en potential, snarare än en materiell produkt, och arbetet och produktionen har flyttat från slutna fabriker ut till samhället (Baard 2004:8–9).

I skiftet från industrisamhälle till postfordism, där kunskapssektorn får en central roll i stadens ekonomi, förändras också arbetskraften och vår syn på arbete. McRobbie (2016) beskriver att individualismen får en större roll i våra yrkesval. Individualismen handlar inte om individerna per se, utan om mer flytande, mindre permanenta sociala relationer, till synes markerade av val och alternativ. Den kreativa sektorn växer i takt med att människor väljer att följa sin kreativa dröm istället för den trygghet industrisektorn erbjuder i form av anställningsvillkor och rättigheter (McRobbie 2016:18–19,71). I och med den växande kreativa sektorn har en ny arbetsform givit sig tillkänna. Idag är det upp till individen att bygga sin egen mikrostruktur runt företagande, och att vara anställd på ett företag är inte längre primärt. Det egna företagandet, eller att frilansa, får allt större roll i vårt samhälle, och det ligger på individens ansvar att utbilda sig i hur ett företag drivs och skapa nätverk för verksamhetens tillväxt. Personligt ansvar har högre prioritering idag än igår. I det industriella

---

⁶ Intellektualisera: att inrikta något på tankeverksamhet (Svenska ordboken 2017:Spalt I971 band 13)

samhället var individen anställd, utförde sitt uppdrag under arbetsdagen utan vidare reflektion och gick hem till sin familj efter arbetsdagens slut. I dagens kunskapssamhälle begärs det mer av oss. Vi drivs av passionen till det kreativa arbetet och nätverken blir ett starkt verktyg för att föra verksamheten framåt. Entreprenörsandan tar en så stor plats att gränsen mellan arbetsliv och privatliv är nära att upplösas (McRobbie 2016:74).

I forskningsrapporten *Storstadens omvandlingar – Industrialism, globalisering och migration, Göteborg och Malmö*, beskriver Bo Öhström vikten av kluster och innovation i den postindustriella staden. Öhström menar att i takt med att kunskapsinnehållet i produkter ökar, avgörs konkurrensfördelarna till allt större del av faktorer utanför företaget. Den samlade kompetensen i den kringliggande närmiljön får allt större betydelse. I ett kluster skapas förutsättningar för produktionen inte bara för företagen eller verksamheter utan också för den innovationsförmåga som uppstår i samarbetet mellan dessa och samhällsaktörer, universitet och högskolor. (Öhström 2006: 41–42). Kreativitet uppstår när många olika sorters människor koncentreras till en och samma plats. En heterogen befolkning bestående av såväl barnfamiljer och entreprenörer som konstnärer, invandrare, pensionärer och studenter, alla med olika talanger och olika intressen efterfrågar helt olika saker. När dessa grupper blandas i en lika heterogen stadsmiljö med gammalt och nytt, dyrt och billigt, uppstår kreativitet. Då finns nämligen alla möjligheter för dem att mötas i staden, utbyta erfarenheter och kunskap, plocka upp nya idéer och skapa innovation. En homogen stad är en mindre kreativ stad (Antoni 2002:209).

Genom McRobbies och Öhströms resonemang kan vi förstå vikten av kreativa kluster och nätverk som centrala förutsättningar för samtida kulturarbetares möjligheter att driva sina verksamheter.

2.2. Kulturen som begrepp och dess relation till näringslivet

Kultur genomsyrar allt samhällsliv och låter sig inte att ses som en helhet. Kultur går knappt att definiera men det går att visa vad kultur *gör*. Kultur kan både berika och begränsa människors utveckling, begreppet kan ses som både en lösning och ett problem.

Komplexiteten i begreppet kan användas som en verktygslåda som gör det möjligt att undersöka olika slags angreppssätt och perspektiv. I många fall pratar man om två olika kulturbegrepp, ett smalt och begränsat där ordet betecknar konstarterna, samt ett brett och inkluderande som närmast syftar på ett sätt att leva, kultur som en livsform (Karlsson 2010:19). I Sverige har vi en kulturpolitik som säger att staten ska hålla armlängds avstånd till konsten och utgå från kulturpolitiska mål, där främjande av kultur till befolkningen ligger centralt. Principen om armlängds avstånd innebär att politikerna får besluta om storleken på anslagen men aldrig över innehållet. Kulturen ska vara fri, tillgänglig och öppen för alla människor. Var gränserna ska dras ska regleras av lagar som yttrandefrihetslagen.

Yttrandefriheten enligt denna grundlag har till ändamål att säkra ett fritt meningsutbyte, en fri och allsidig upplysning och ett fritt konstnärligt skapande. I den får inga andra begränsningar göras än de som följer av denna grundlag.

Utdrag ur Yttrandefrihetslagen (SFS 1991:1469) (Sveriges riksdag u.å)

I vår uppsats kommer vi att utgå från det estetiska kulturbegreppet, som innefattar bland annat teater, konst, museum, gallerier och dans, och blir vårt angreppssätt för att behandla frågor om bevarandet av och förståelsen för kulturverksamheter när en plats är i omvandling.

Att ha ett rikt och fritt kulturliv ligger i allas intresse, och det samtida kulturlivet lägger grunden för morgondagens kulturarv. Konsten inkapslar minnen, erfarenheter och berättelser. Den inspirerar till kreativitet samt ett öppet och kritiskt tänkande. Den konstnärliga friheten ingår i vår grundlag om yttrandefrihet och är en mänsklig rättighet. Konstnärlig frihet är därför en viktig samhällsfråga, och ett hot mot konstens frihet innebär hot mot demokratin. Den fria konstens betydelse är erkänd av Förenta Nationerna som en del av *de globala målen för hållbar utveckling, Agenda 2030*. För att uppfylla målen för hållbar utveckling, och säkerställa allmän tillgång till information och skydda grundläggande friheter i enlighet med nationell lagstiftning och internationella avtal, måste vi tillsammans arbeta för att stärka och främja den konstnärliga friheten såväl nationellt som internationellt (Regeringskansliet u.å).

Hur ser relationen mellan det fria kulturlivet och näringsliv ut i Sverige? David Karlsson beskriver i sin bok *En kulturutredning: pengar, konst och politik* (2010:65–71) vikten av andra finansieringar än den statliga. Utgångspunkten för de som hävdar nödvändigheten av en breddad finansiering är att kulturlivets behov växer, medan landets skatteintäkter minskar. I framtiden kommer därför inte de offentliga medlen att räcka till, och fler finansieringskällor behövs. De stora institutionerna, framförallt inom scenkonsten, är ibland beroende av sponsring då utgifterna lätt kan springa iväg. Tillskotten är dock blygsamma, det handlar ofta om några ynka procent av en budget som i övrigt är offentligt finansierad. Den som är konspiratoriskt lagd kan beskriva viljan av ”breddad finansiering” av kulturlivet som att stat och kommun drar sig ur sina åtaganden och lämnar över kulturlivet till marknadskrafterna. Talet om ”konst och entreprenörskap” menar Karlsson i själva verket bara är dimridåer som syftar till att dölja det som egentligen pågår, en privatisering av det kulturpolitiska ansvaret (Karlsson 2010:67).

2.3. Stadsomvandling och gentrifiering som fenomen, dess begrepp och uttryck samt relation till kulturen

Begreppet *gentrifiering* myntades av Ruth Glass på 1960-talet ur ordet “gentry”. En direktöversättning till svenska skulle således kunna vara herrskapifiering. Innebörden av begreppet har under senare, postindustriell tid utvidgats, men kärnan består sedan ordet myntades och innebär medelklassens inflyttningar och bosättningar i omdanade eller uppgraderade centrala stadsdelar som tidigare befolkats av låginkomsttagare (Gregory & Johnston 2009:273–274).

Den göteborgsbaserade forskaren Helena Holgersson menar att bortträngning som effekt av gentrifiering inte enbart är fysisk, utan även tar sig språkliga uttryck (2014:115–125). Med begreppet *diskursiv bortträngning* beskriver Holgersson hur grupper under omdaning av Gustaf Dahlensområdet uteslöts från visioner och i marknadsföringsmaterial för “Nya” Kvillebäcken. Holgersson menar att i och med dessa symboliska (icke)handlingar bjöds inte vissa grupper in till, eller rent av uteslöts från bilden av, ett önskvärt framtida tillstånd. Holgersson menar även att dessa visioner sällan avslöjar sin bakomliggande ideologi, vilket undergräver möjligheterna för de som utsätts för diskursiv bortträngning att göra politiskt motstånd mot det som sker.

Holgersson menar vidare att grupper som utsätts för diskursiv bortträngning påverkas känslomässigt negativt i vardagen i den slitsamma uppgiften att ständigt hävda den egna existensens värde.

Helena Holgersson och hennes forskarkollega Catharina Thörn (2014) menar att för att kunna särskilja gentrifiering från andra typer av stadsutveckling måste vi idag förstå gentrifiering som någonting mer än att ett område "intas" av en mer välbesutten samhällsgrupp. Övergripande strukturer som berör såväl ekonomiska, sociala som rumsliga aspekter är idag vanliga ingångar i gentrifieringsforskning (Holgersson & Thörn 2014:11–19). Den ekonomiska aspekten ligger i de medvetna strategier städer använder för att varumärkesgöra platser (Smith 2014:49–69). Smith menar att städer idag tävlar på en global marknad om att locka transnationella företag till den egna orten eller regionen. I dessa strategier menar Forsemalm (2006) att det för städer handlar om att skapa en "platsmagi" som ska locka människor och företag till regionen genom att skapa ett narrativ och en identitet kring platsen. Dessa narrativ, menar Forsemalm, fyller platser med symbolik och mening och utgör ett medel för platser att ta spjörn mot varandra i konkurrensen om att vara en attraktiv stad för turism och företagande i världen (Forsemalm 2006, 155–157). Forsemalm menar dock inte att detta nödvändigtvis står i direkt relation till att det är gentrifiering som pågår (Forsemalm 2007:169–173).

Holgersson och Thörn menar att den kulturella aspekten av gentrifiering kan beskrivas som hur kultur används som medel för att driva stadsomvandling. Kulturen spelar en viktig roll i städernas varumärken för att skapa ett narrativ av "hipphet" och en attraktiv och spännande atmosfär där gränserna mellan kulturproduktion och varumärkesstrategier suddas ut. Detta menar Holgersson och Thörn i många fall får en positiv effekt för kulturlivet och har delvis välkomnats av aktörer inom kreativa och kulturella näringar eftersom det bidragit till ökade anslag, men har under senare tid även väckt en kritisk debatt om hur kultur används som spelpjäsa i en spekulativ och symbolisk ekonomi om städernas varumärken där kulturarbetare används för att sprida och etablera "coolhet" i nya områden av staden där det finns potential för höjda markvärden – dels som en effekt av att kulturarbetare efter en tids gentrifiering och hyresökningar på platser där de slagit sig ner inte längre har råd att vara kvar, och dels eftersom att det ingår i den postfordistiska "gig-ekonomin" att ständigt söka sig till platser där "det" händer (Holgersson & Thörn 2014, 11–26).

Platser som utgörs av att det finns utrymme för en mer strategisk användning av marken för att öka dess ekonomiska värde och som rustas upp för att få tillgång till den potentialen beskrivs av Niel Smith (1996:55–67) med begreppet *räntegap*. Räntegapet gör det möjligt att genom att få in hyresgäster med större ekonomiska resurser “cash in” markens symboliska värde och göra det till reella pengar. På detta sätt menar Smith att det uppstår nya *urbana fronter* då platser som anses vara perifera och ödsliga görs “attraktiva” genom kapitalinvesteringar som i sin tur kan generera mer pengar.

2.3.1. Florida och den kreativa klassen

Richard Florida är en amerikansk professor som analyserar stadssamhället utifrån sociala och ekonomiska teorier. Han är upphovsman till begreppet *den kreativa klassen* och är för närvarande verksam vid University of Toronto. Florida är den enda forskare vars teorier finns omnämnda i översiktsplanen för Göteborg (Göteborg u.å).

Richard Florida (2006) menar i sin forskning, baserad på intervjuer, att människor idag inte är på jakt efter en enda anställning. Människors karriärer blir allt mer horisontella och för att attrahera kreativa människor till en plats måste platsen kunna erbjuda en bred arbetsmarknad. På det sättet löser platsen ett grundläggande problem i vår ekonomiska ordning, den underlättar processen att matcha samman kreativa människor med ekonomiska möjligheter.

Denna grupp av kreativa människor kallar Florida *den kreativa klassen*. De kluster den kreativa klassen utgör i städer som lyckas attrahera dem, gör det möjligt för företag att söka arbetskraft, och för människor att söka arbetstillfällen. Därför hävdar Florida att platsen är på väg att bli den viktigaste enheten i vår ekonomi och i vårt samhälle, och att den tar över den roll som tidigare spelats av stora företag (Florida 2006:269).

Florida menar att det är en möjlig strategi för städer att locka den kreativa klassen till potentiella utvecklingsområden för ökat tillväxt för regionen. För att lyckas med denna strategi menar Florida att det i städer behöver finnas miljöer där denna klass kan få sin kreativa identitet representerad och att denna representation är möjlig att fysiskt och symboliskt konsumera. Småskaliga, autentiska verksamheter som står i kontrast till stora evenemangsarenor, shoppingcentrum och enformighet menar Florida att städer bör ta fasta på eftersom det är den småskaliga mångfalden den kreativa klassen eftersöker (Florida 2006:262).

Den traditionella uppfattningen att platser expanderar på grund av att de ligger nära transportmedel eller nära naturtillgångar som lockar företag menar Florida är förlegad. Enligt denna konventionella uppfattning hänger en plats ekonomiska inflytande ihop med dess effektivitet. Politiker som försöker skapa ökad tillväxt genom att bygga bättre vägar använder sig av den traditionella uppfattningen (Florida 2006:265). Florida menar på att dessa kostnadsrelaterade faktorer inte längre är nyckeln till framgång. Floridas teorier handlar istället om att en reduktion av kostnader för verksamheter bör skapa en bättre tillgång på högt utbildade och produktiva människor som kan driva kunskapsekonomin framåt i regionen. Människan kompetens blir mer central än den geografiska platsens förutsättningar och kluster av humankapital, anser Florida, är ännu viktigare än kluster av företag (ibid:265).

2.4. Ikoniska byggnader som totem, den flexibla kapitalismens uttryck och autistisk arkitektur

För att förstå den nya typen av bebyggelse som planeras i området runt Järntorget och hur den kan komma att påverka platsens innehåll och karaktär i framtiden behöver vi förstå den nya bebyggelsens laddningar och vad de kan stå för. Maria Kaika (2011) menar att *ikoniska byggnader* (byggnader som är välkända bland en bred massa och är laddade med föreställningar och symbolik) så som europeiska, medeltida katedraler och den amerikanska skyskrapan fungerar som *totem* över vilka sociala ordningar den, med byggnaden samtida, människan har att förhålla sig till. Dessa byggnader menar Kaika vänder sig till människan och kräver att bli respekterade och tagna på största allvar eftersom de är ett uttryck för makt och auktoritet – i fallet katedralen med hänvisning till religionen och i fallet skyskrapan till den globala, kapitalistiska ordningen.

Kaika menar även att nybyggen eller omdaningar av ikoniska byggnader och hur de används är ett sätt för nya makteliter att etablera och positionera sig i tider av ekonomisk, social och politisk förändring. Ikoniska byggnader fungerar som en del av alla de symboler som håller ihop den kollektiva idén om vad ett samhälle är och hur människan förhåller sig till det.

Genom att introducera nya, materiella symboler, exempelvis ett symboliskt hus, omformas människans föreställningar om hur världen fungerar. Det materiella och fasta bidrar till att även dessa föreställningar blir reella och neutrala eftersom de fysiskt omger oss och villkorar den urbana livsstilen. Kaika menar att skyskrapans betydelse för att etablera kapitalism som rådande paradigm har varit en stor del i myten om kapitalism som en ny självklarhet.

När skyskrapan uppfanns i USA under industrialismens glansdagar följde den med ett paket av innehåll som bidrog till att göra den till nationell och lokal älskling och symbolbärare.

Skyskrapan var utifrån och in rikt detaljerad, och en vacker, påkostad arbetsplats med publik konst i lobbyn och goda arbetsvillkor, så som sjukförsäkring och trygga anställningar i sann fordistisk anda, för den medelklass som arbetade där. Skyskrapan som byggnadstyp blev på detta sätt ett altare för ett bättre samhälle och ersatte kyrkan som främsta ikoniska byggnad i västvärlden.

I en postfordistisk era har enligt Kaikas resonemang denna typ av skyskrapas symbolik förändrats. Idag, när stora företag inte på samma sätt strävar efter geografisk förankring och lojalitet till en plats och nödvändigtvis goda arbetsvillkor, utan ständigt är “på språng” och har högre behov av flexibilitet överger den fordistiska skyskrapan som näste med argument som att deras anställda inte skulle “känna sig hemma” där eller rent av bli för fästa vid dessa byggnader på grund av att de helt enkelt är för vackra, vilket skulle minska flexibiliteten i företaget. Den stabilitet byggnaden under industrialismen stod för skär sig med den förändrade relationen mellan arbetsgivare och arbetstagare i ett postfordistiskt arbetsklimat.

Det arkitektoniska uttrycket på skyskrapan, menar Kaika, har förändrats för att passa de makteliter som ständigt är på språng och saknar engagemang i sin geografiska placering. Den moderna skyskrapan med sina glasade fasader och ickeexisterande detaljering är oförmögen att vara i samspråk och förpliktiga sig med sin omgivning, utan är sjukligt innesluten i sig själv och utesluter omvärlden. Denna självabsorberande oförmåga till samklang med den omkringliggande staden kallar Kaika för *autistic architecture*. Den autistiska arkitekturen bryr sig lite om den direkta omkringliggande miljön, utan är snarare intresserad av hur den uppfattas i och dominerar vyer över staden och som reklampelare för den som uppfört byggnaden och gör horisonten till en fetish. Kaika menar även att denna typ av byggnad sällan uppförs på platser där kulturella näringar och verksamheter redan är etablerade och att kulturella verksamheter sällan får tillgång till denna typ av byggnad. Den autistiska arkitekturen skapar snarare autistiska platser än binder samman det vardagliga livet på platser där de uppförs, och fungerar som utpost och markör för en flexibel kapitalism (Kaika 2011:968–992).

Vi kan se att i en svensk kontext är det problematiskt att använda begreppet autistisk för att beskriva ett objekt som sjukligt. Med tanke på att detta är en kulturvetenskaplig uppsats

känner vi oss tvungna att ställa oss något kritiska till att använda begreppet autistiskt på ett närmast nedsättande vis. Samtidigt kan vi se att Kaikas teorier är en stor tillgång för oss i vår analys. Vi kommer att använda begreppet autistisk arkitektur på ett sätt som gör Kaikas teorier rättvisa i våra analyser och har därför valt att inte göra någon omskrivning av begreppet, men vill samtidigt göra läsaren medveten om att vi ser ett problem med Kaikas ordval. Vi återkommer till detta dilemma i avsnittet om etiska hänsynstaganden och reflektioner.

3. Metod och material

I detta kapitel kommer vi först att presentera uppsatsens kvalitativa forskningsdesign. Därefter följer en redogörelse för våra metodval; semistrukturerade intervjuer med kulturarbetare som är verksamma i Norra Masthugget, samt textanalys av Göteborgs stads visioner för Älvstaden och Norra Masthugget. I detta kapitel redogör vi även för den analytiska processen, hur studien genomförts och hur urvalet av informanter sett ut samt en presentation av informanterna och deras arbetsplatser.

3.1. Kvalitativa metodval

Då uppsatsen är av utforskande karaktär har den till största mån en kvalitativ ansats. Forskningsfrågorna är till största del av kvalitativt slag då de har för avsikt att synliggöra samband, beskriva en företeelses kvaliteter med syftet att karaktärisera för att skapa förståelse och synliggöra upptäckter samt insikter ur människors uppfattningar. Beteckningen kvalitativa metoder har vuxit fram som en motsats till kvantitativa metoder. Kvantitativ metod handlar om datainsamlande, bland annat genom enkäter och statistik. Kvalitativ metod består av intervjuer, observationer eller analys av texter som inte direkt utformas för att analyseras kvantitativt med hjälp av statistiska metoder och verktyg (Ahrne & Svensson 2015:9). Eftersom vi har använt oss av metoderna; semistrukturerade intervjuer och textanalys av stadens visioner, för att besvara våra frågeställningar faller studien inom ramen för kvalitativ forskningsdesign.

3.1.1. Semistrukturerade intervjuer

Innan vi påbörjade arbetet med frågeguiden och intervjuerna läste vi kapitlet "Intervjuer" i *handbok i kvalitativa metoder* av Ahrne & Svensson (2015:35–54). Vi valde att använda oss av semistrukturerade intervjuer där frågeguiden är skriven med öppna frågor som är lätta att hoppa emellan samt ändra vid behov under samtals gång. Det var av stor vikt för oss att kulturarbetarens uppfattningar, tankar och berättelser fick en central roll i vår undersökning. För att kunna svara på vår frågeställning inom processens tidsram föreföll det naturligt för oss att använda just semistrukturerade intervjuer som en metod. Vi ville ge kulturarbetaren möjlighet att tala fritt om vad de anser är viktigt i en stadsomvandling i det område där de är aktiva och vilka frågor som var viktiga för just dem. Frågeguiden fungerade som ett stöd för oss i samtalet med informanten för att inte missa några centrala perspektiv vi ville samla in. Från vår sida strävade vi i enlighet med Ahrne och Svenssons inrådan efter neutralitet samt

objektivitet under samtalets gång för att undvika färgning i kulturarbetarens berättelse (Ahrne & Svensson 2015:38).

Våra informanter hade mycket att berätta. Vår ingång i intervjusituationerna var att låta informanten tala fritt utan att lägga oss i för mycket eller styra berättelsen, vilket resulterade i att informanterna många gånger svarade på kommande frågor i frågelistan redan innan vi ställt dem. Vi såg till att det fanns ett utrymme att ändra frågorna under samtalets gång för att kunna upptäcka de teman som var angelägna för informanterna själva vilket ställde krav på oss att vara lyhörda på samtalets riktning och ställa förståelsefördjupande följdfrågor på de teman informanterna själva tog upp.

För att ge läsaren möjlighet att förstå hur vi använt materialet för att komma fram till våra slutsatser valde vi att skriva ut många citat från intervjuerna i texten. För att öka läsbarheten och undvika att texten känns ointressant har vi redigerat bort utfyllnadsord som exempelvis ”typ” och ”liksom” från citaten (Ahrne & Svensson 2015:63).

3.1.2. Textanalys

Via textanalys studerar vi en viktig aspekt av det som bygger människors föreställningar om samhället, som påverkar relationer mellan grupper och som bidrar till att skapa och upprätthålla vissa identiteter (Ahrne & Svensson 2015:158). I starten av vår undersökning var det inte självklart för oss att använda oss av textanalys. Efter avkodningen av intervjumaterialet började vi intressera oss för vad staden säger i kontrast till vad kulturarbetarna berättade, eftersom vi fann det lämpligt att sätta kulturarbetarnas berättelser i en kontext. Textanalys som angreppsmetod av stadens visioner tillät oss att se mönster som vi annars inte skulle ha sett. Resultaten från textanalysen har till stor del legat till grund för uppsatsens slutsatser och underlättat möjligheterna att kunna besvara uppsatsens frågeställningar.

3.2. Urval och presentation av informanter

Vårt urval av de som tillfrågats att ställa upp för intervju till uppsatsen styrdes av vikten att få en bredd i materialet. Ahrne och Svensson (2015:39–40) menar att det kan vara hjälpsamt att påbörja en urvalsprocess för intervjuer med att ställa sig frågan om vilken typ av organisationer man är intresserad av att undersöka, och det rådet tog vi. Vi började urvalsprocessen med att fråga oss vilka slags verksamheter och sektorer vi ville undersöka. Vi kom fram till att ett urval där både de stora kulturinstitutionerna kring Järntorget såväl som små kulturverksamheter fanns representerade utgjorde en god grund för att kunna finna mönster och gemensamma teman mellan olika typer av verksamheter. Även verksamhetens inriktning togs i beaktande under urvalsprocessen. Vi hade inte för avsikt att rikta in oss på ett specifikt fält, exempelvis enbart kulturarbetare i mediasektorn, utan sökte en bredd bland verksamheterna där olika konstformer fanns representerade eftersom vi var intresserade av att kunna undersöka om kulturarbetare inom olika konstområden upplevde stadsutvecklingen runt deras arbetsplatser på liknande sätt eller om det fanns skillnader. Vi valde att inte rikta oss mot informanter som frilansade eller arbetade på "gig", utan sökte istället verksamheter med anställd personal i det fria kulturlivet och den offentliga sektorn eftersom det var en praktisk avgränsning för analysarbetet som, trots sin avgränsning innehöll urvalet ändå en bredd.

Efter att vi identifierat ett antal verksamheter började vi via epost kontakta de mindre verksamheterna eftersom de endast hade en eller två anställda och deras kontaktuppgifter fanns att finna på organisationernas webbsidor eller genom personliga kontakter från våra personliga nätverk. Kontaktperson från Kultur i Väst, som med cirka 80 anställda är den största organisationen som är med i undersökningen, fick vi tilldelad från en samordnare på förvaltningen med motiveringen att just denna person borde vara mest insatt i vår tematik. Den sista kontakten som togs där informanten tackade ja var med Folkteatern. Informanten från Folkteatern hämtades genom en yrkeskontakt i vårt personliga nätverk och kontaktades med en direktförfrågan via epost. Majoriteten av de som tillfrågades om intervju tackade ja inom ett dygn, vilket vi tolkar som att det finns ett intresse hos gruppen vi undersökt att tala om stadsutvecklingen i Norra Masthugget. Informanterna är delvis nyckelpersoner för motståndsrörelser som Järntorgsgruppen, men även helt frikopplade från sådana initiativ. Tre verksamheter vi hade intresse av att inkludera i undersökningen svarade inte på vår förfrågan

eller avböjde medverkan med hänvisning till tidsbris. Namnen i presentationen av informanterna är fiktiva.

Informant 1

Leila arbetar på Kultur i Väst. Kultur i Väst ligger i Rosenlundskvarteret, ett stenkast från Esperantoplatsen och är granne med relativt nyöppnade barer och restauranger samt Göteborgs universitet. Verksamheten är en regional, offentligt finansierad kulturförvaltning som har som uppdrag att stödja kulturlivet i hela Västra Götaland.

Informant 2

Cecilia är projektkoordinator för ett internationellt danskompani med bas i Göteborg. Kompaniets föreställningar arrangeras runt om i hela världen men sällan i Sverige. Cecilia hyr sin kontorsplats i andra hand i ett kontorslandskap i Lagerhuset som ligger på Heurlins Plats mellan Järntorget och Göta älv. Verksamheten är finansierad av kommunalt stöd och med stöd av en privat, internationell fond.

Informant 3

Henrik driver ett bokförlag och har kontor i Lagerhuset. Henrik är den enda anställda på sitt förlag, men har nära samarbeten med andra förläggare i huset. Hyresvärd för Lagerhuset är den kommunala fastighetsägaren Higab.

Informant 4

Klas är anställd på Göteborgs Litteraturhus som ligger i Lagerhuset. Verksamheten drivs av en ideell förening och har två anställda på 50% och har litterär programverksamhet.

Informant 5

Frida är anställd på länsteatern Folkteatern Göteborgs. Teatern ligger på Olof Palmes plats och är främst finansierad av Västra Götalandsregionen.

Fyra av informanterna i vår undersökning identifierar Folkteatern som den kanske mest utsatta organisationen i stadsomvandlingen i området. Med bakgrund i den upptäckten har vi givit just Folkteatern ett relativt stort utrymme i analysen.

3.3. Urval av kommunala publikationer, visioner, planer och dokument

Vi har läst en stor mängd av de dokument som Göteborgs Stad har publicerat och som har med Älvstaden Göteborg och delprojektet Masthuggskajen att göra. Vi började med stadens översiktsplan för centrum och började sakta avgränsa vår läsning till området Norra Masthugget som innefattar vår geografiska avgränsning. Vi tog beslut om att fokusera på *Vision Älvstaden* samt *Vision Norra Masthugget 2030* där framtidens målbild över området målas upp i vår textanalys. Eftersom stora delar av planerna för stadsutvecklingen för Göteborg stad fortfarande befinner sig i ett tidigt skede och/eller är under samråd fann vi det lämpligt att utgå från visionstexter i vår analys. Dock har vi använt oss av översiktsplanen och detaljplanen för att få en övergripande bild över planerna för stadsutvecklingen men avgränsade till visionerna i analysen.

3.4. Analysprocess

Vi påbörjade vår analysprocess genom att använda oss av kodning av intervjumaterialet. Vi använde oss av de tre grundläggande principer för att skapa samhällsvetenskaplig analys; sortera, reducera och argumentera (Ahrne & Svensson 2015:15). Genom att sortera utifrån våra frågeställningar och syfte i det empiriska materialet landade vi i ett antal olika teman som resulterade i fyra analytiska slutsatser; kluster/nätverk, kultur som publik produkt, former av urbanitet och platsnarrativ dissonans.

Materialet vi samlat in under processens gång ledde oss i viss utsträckning i oförväntade riktningar, och teman vi inte tidigare hade förutsett avtecknade sig i avkodningen. Dessa nya teman gjorde att vi ägnade mycket tid åt att läsa in oss på forskning vi i inledningskedet av processen inte hade intresserat oss för. Vi såg ett mönster hos informanternas berättelser över platsen Järntorget och ville sätta det i relation till vad Göteborg stad berättar via deras visioner genom textanalys. Vi fick en klar bild hur vi skulle lägga upp vår analys utifrån dessa teman och påbörjade arbetet genom att hämta in teoretiska utgångspunkter som utgör en motor till vår analys.

3.5. Etiska hänsynstaganden och reflektioner

Frågor om etik är en viktig del av stadslivsforskning. I detta avsnitt kommer vi att redogöra för våra etiska hänsynstagande och reflektera över underlaget till de beslut vi tog under arbetets gång.

3.5.1. Autistiska hus

När vi stötte på Kaikas (2011) teoretiska begrepp *Autistic architecture* reagerade vi direkt och funderade över hur vi skulle kunna använda begreppet utan att uppfattas kränkande. Vi funderade över hur vi skulle kunna undvika att göra någon ledsen, och om läsaren i en svensk kontext skulle fastna vid ordet autistisk och hur det isåfall skulle kunna påverka resten av läsningen. Eftersom det inte är vårt begrepp, utan en teoretisk utgångspunkt vi valt att använda för att beskriva och teoretisera det vi i vår undersökning kommer fram till landade vi i att det är Kaikas uppgift att underbygga sitt ordval, och att vi som med all annan tidigare forskning och teoribildning vi använt i uppsatsen ständigt förhåller oss kritiskt. Att i det här avsnittet förtydliga att vi upplever användningen av ordet autistisk för att beskriva ett ting som problematisk hoppas vi ska underlätta fortsatt läsning av vår text.

3.5.2. Anonymitet

Inför intervjuerna reflekterade vi över hur vi skulle lägga upp anonymiteten. Vi upplevde att vissa av organisationerna som ingår i undersökning är svåra att anonymisera. I de fall verksamhetens eller organisationens namn inte är anonymiserade är på grund av att det endast finns en länsteater, en utövande, regional kulturförvaltning och en litterär verksamhet av viss karaktär i området kring Järntorget. Valet att trots detta inte anonymisera organisationernas namn i texten motiverar vi med att vi upplever att det ger en språktillgängligare upplevelse för läsaren och att stora delar av vår analys hade blivit lidande vid en anonymisering i dessa fall. I de fall informanten arbetar i en verksamheten, eller organisation, som ingår i en mängd av liknande verksamheter runt Järntorget upplever vi att röjning av verksamhetens eller organisationens namn inte är nödvändig eller bidrar till analysen har vi valt att anonymisera verksamhetens eller organisationens namn. I samtliga fall har vi diskuterat anonymisering av organisationsnamn med informanterna innan intervjuerna och i samtliga fall då informanternas arbetsplats är namngiven har informanten givit oss sitt samtycke till detta.

Kultursektorn i Göteborg stad är liten och det fick vi erfarna under arbetets gång. Det blev en utmaning under insamlandet av materialet och under intervjuerna att garantera informanternas anonymitet. Kulturarbetare runt Järntorget har många gånger studerat tillsammans, är verksamma under samma tak och/eller har privata relationer till varandra. Informanterna visade ett intresse av vilka andra personer vi hade eller skulle intervjua och det blev en prövning för oss att hålla oss inom ramen för anonymitet av namn.

Vi var ute efter kulturarbetarens personliga upplevelse och erfarenhet av stadsomvandling och vi ville skapa en trygg atmosfär där informanten kunde känna sig fri att uttrycka sina eventuella känslor och upplevelser runt sin arbetsplats. Att skriva ut informanternas verkliga namn i texten upplevde vi inte skulle tillföra någonting till produkten, även om informanterna i vissa fall uttryckte att de inte skulle ha några invändningar mot att deras riktiga namn användes i texten. Vi informerade informanterna om vårt ställningstagande till anonymitet redan i utskicket av intervjufrågan per mail. Vi informerade mer ingående om anonymitetens karaktär i början av varje intervjutillfälle och fick ett muntligt samtycke av samtliga informanter. Informanterna har även fått möjlighet att läsa manuset och komma med invändningar mot hur vi hanterat anonymiteten i citat innan uppsatsen publiceras.

4. Resultat och analys

Vår undersökning bjuder på fynd som rör teman som nätverk och kluster, diskursiv bortträngning, platsens olika narrativ, oro för hyreshöjningar och hur platsen kommer att kännas i framtiden. Alla dessa fynd bidrar till en helhetsbild av hur stämningen och läget är just nu hos gruppen kulturarbete i Norra Masthugget. Helheten dessa teman ger oss är en stämning av orolig väntan försatt i passivitet som vi kommer att diskutera i uppsatsens avslutande diskussionskapitel.

Nedan redogör vi för de teman vi hittat i våra intervjuer med kulturarbetare i Norra Masthugget och hur vi kan förstå dessa teman i relation till stadens planer och visioner samt våra teoretiska utgångspunkter.

4.1. Nätverket som motor

Vårt insamlade material vittnar om människor med idéer och viljor som gör avtryck på en mängd olika vis, inte enbart genom fysisk materialitet. I den här delen av vår studie kommer vi att djupdyka i kulturverksamheter och kulturarbetarens tankar om platsens nuvarande resurser i form av kulturkluster- och nätverk.

Jag är egentligen inte så bunden att sitta så här centralt för den delen. Jag har till och med tittat på en lokal i närheten av där jag bor, i Majorna. Jag skulle kunna tänka mig det, men det finns så många fördelar att ha många på samma ställe med likartad verksamhet – dels kollegor som är förläggare men också översättare som man kan diskutera språkfrågor med, och skribenter som man kan ha utbyte med och musiktidningen som sitter här som jag delvis har samarbete med. Det är många såna fördelar jag skulle missa om jag flyttade till något eget.

Intervju med Henrik, förläggare

Henrik pekar på vikten att kunna diskutera sakfrågor som rör hans specifika kulturella fält med andra inom samma fält och att ha den resursen nära till hands som ett vardagligt inslag. Just den geografiska närheten menar Henrik är viktig för honom, vilket även är det centrala temat när vi talar om Järntorget som kulturkluster. Öhström menar att i takt med att kunskapsinnehållet i produkter ökar, avgörs konkurrensfördelarna till allt större del av faktorer utanför företaget. Den samlade kompetensen i den kringliggande närmiljön får allt

större betydelse. Öhström (2006:41–42) menar att i ett kluster skapas förutsättningar för innovationsförmåga som uppstår i samarbeten mellan olika slags aktörer. Trots att de andra aktörer Henrik beskriver som viktiga för honom är verksamma inom snarlika områden ser han en stor vinst med dessa samarbeten, och att de berikar hans verksamhet.

Vi tolkar Henrik som att den naturliga tillgängligheten till möten som uppstår när likartade verksamheter ligger vägg-i-vägg skulle skilja sig från ett scenario där han skulle ha kvar sitt nätverk men behöva lyfta en telefon eller öppna sin epost för att ta kontakt med sina nätverkskollegor. Även mindre eller spontana frågor får utrymme att vädras i en klustermiljö, och Henrik menar att dessa fördelar skulle försvinna om han blev tvungen att flytta från klustrets utgångspunkt.

Ja alltså den här lagerhusmiljön – jag har också jobbat på en av tidskrifterna här som redaktör – och det man kan se är en redaktionsmetafor. Om det är någon information eller någonting jag behöver så är ju att ta en fika med personerna som sitter här det bästa jag kan göra, och att jag har den här kollektiva skaparmiljön. Sen behöver man ju också lugn och ro, men när det gäller nätverkande och samarbete så är detta helt unikt. Det är också det man talar om när man är orolig för att något ska slås sönder, och det är något som har tagit 20 år att bygga upp.

Intervju med Klas, Göteborgs Litteraturhus

Klas är explicit och tydlig i vad han anser är den centrala frågan för honom, i vilka risker en stadsomvandling vid Järntorget kan innebära, nämligen det kollegiala samarbetets existens: Klas vittnar från sin position om att utbytet nätverkskollegor emellan vid Järntorget är unikt i Göteborg, att nätverket är någonting som tagit lång tid att bygga upp, och att den centrala oron är att nya förutsättningar för Järntorget kulturkluster skulle kunna innebära att klustret går förlorat. I följande citat beskriver Klas relationen mellan verksamheterna och människorna som ingår i klustret:

Ett nätverk av personer som känner varandra, liksom pluggat ihop eller gått samma utbildningar eller jobbat ihop eller drivit olika projekt på olika sätt. Så i det här området är man ganska tajta med varandra. I hela området och det fria kulturlivet här.

Intervju med Klas, Göteborgs Litteraturhus

Norra Masthugget är en plats där relationerna mellan olika verksamheter är nära och de tar vara på varandras kompetens. Det finns ett starkt behov av sammanhang och samarbete för att kunna driva sin verksamhet framåt. Trots att de flesta av våra informanter (Henrik undantagen) är anställda av en arbetsgivare och inte är egenanställda ser vi i likhet med McRobbies forskning om anställda i den kreativa sektorn i Storbritannien (McRobbie 2016:33–45) att nätverken och kulturklustret i Norra Masthugget snarare förlitar sig på varandra och kraften inom nätverket än på fackliga organisationer och engagemang när de möter ett yttre hot.

I vår läsning av Göteborgs stads vision för Älvstaden framhäver även kommunen vikten av kluster. Dock kan vi inte genom vår läsning tyda vilka typer av kluster staden ser som mest angeläget att värna om.

För att möta framtida utmaningar med hård konkurrens och stora osäkerheter behöver vi ta vara på de styrkor som redan finns etablerade i staden: stora företag, starka klusterbildningar och en stark samverkan mellan kommun, akademi och näringsliv. Vi är idag starka inom affärsdriven miljö, medicin, logistik och transport men också inom kreativa näringar. För att gå mot en mer robust och dynamisk ekonomi behöver stadens kluster mångfaldigas.

Ur Vision Älvstaden (Göteborgs stad, Stadsbyggnadskontoret 2011: 30)

Vi kan läsa av att det brister i tilliten till kommunen och dess planer hos våra informanter. Bevarandet av kulturkluster står klart och tydligt i Göteborgs Stads vision men det finns fortfarande en grundläggande oro inför framtiden. Kommer de att lyssna på oss?

I omvandlingstiden eller omvandlingsplatsen så bevakar vi våra intressen och ser det som centralt, men det är framförallt det som har hänt om man tittar tillbaka 15-20 år är ju att kulturarbetare själva via Järntorgsgruppen och parallella stadsanalyser och så vidare har gått ut och skaffat sig en röst som säger "här finns vi!". Och vi har också visat med internationell forskning och via seminarium, vi som har hållit på de senaste 20 åren, att om ni vill göra det ni säger att ni vill göra så är ett levande fritt kulturliv ett måste, och då måste ni ha en dialog med oss. Det man har gjort är att synliggöra oss själva och vi har haft en voice; här finns vi och det här betyder vi. Och det är det viktigaste skulle jag säga.

Intervju med Klas, Göteborgs Litteraturhus

Klas berättar om vikten av att synas för staden för att bevara det kulturkluster som redan finns på platsen. Att nätverket känner ett behov av att synas menar vi vittnar om var makten om området ligger. Klas menar på att kulturarbetarnas initiativ till dialog är en viktigt förutsättning för ett fortsatt levande kulturliv kring Järntorget. Det förstärker bilden av att makten över kulturkluster inte ligger hos klustret utan hos staden. Det är kulturarbetarna som går och knackar på hos staden och säger "här är vi och vi är viktiga!", inte tvärtom. Vi vädrar en slags underdogposition. Vem får synas?

4.2. En publik kulturprodukt att konsumera

Vi identifierar i vår undersökning att de organisationer vi intervjuat, som ingår i det fria kulturlivet och som har en upplevelseprodukt för andra att ta del av; en teaterupplevelse eller en poesiuppläsning, formulerar sig på ett annat sätt än de som inte kan erbjuda en upplevelse men fortfarande är del av kulturklustret på platsen när de pratar om möjligheten att vara del av Järntorget även i framtiden.

Frida som arbetar på Folkteatern talar om framtiden för verksamheten:

Alltså, nu vet jag inte exakt vad alla planerna är men särskilt det med linbanan kanske är kul. För verksamheten. Det är ju väldigt många människor vad man tror som kommer röra sig här. Bara att se att där ligger det en teater och att det betyder nånting. Beroende på vad de gör med hotellet. Vi har ju spånat jättemycket kring olika samarbetsidéer, både med hotellet och med linbanan. Tänk om vi kan spela upp trailers i linbanekorgarna. Hotellet ja men kanske för deras gäster att man kan ha nån paketgrej. Det går att hitta på saker och det är väl jätteroligt.

Intervju med Frida, Folkteatern

Frida talar om sin arbetsplats som en aktör som bedriver kulturverksamhet att konsumera och alltså har något att erbjuda som ett argument för att de tillför ett mer kommersiellt Järntorg med en kulturell produkt som har ett värde. Vi menar att det är ett starkt argument Frida kan använda – titta på oss, vi kan erbjuda någonting av värde!

Klas talar om kulturverksamheterna i Norra Masthugget på ett snarligt sätt:

Om det nu skulle vara bara exakt samma kedjor och samma restauranger i exakta stereotypa miljöer så skulle ingen vara intresserad av den miljön. Det som vi kommer att se de kommande åren är en massdöd av internationella kedjor. Hela handeln är under en sådan omstrukturering. Nu senast BR och ToysR'us och det är liksom bäst av brands. En viss typ av meningslösa affärer, det finns inget mervärde i att gå dit och handla, utan det är både billigare och bättre att handla på Internet. Det man såg är ju att det finns ett skifte som vi står mitt i, där platsen och sammanhanget och känslan är en del av det som får området att leva.

Intervju med Klas, Göteborgs Litteraturhus

Klas berättar för oss under intervjun om hur hans tankar om stadsomvandling går – att efterfrågan efter internationella kedjor kommer dö de kommande åren vilket i förlängningen betyder att det finns en plats för en verksamhet med symbolkapital likt den han själv arbetar i. En homogen miljö där allt ser likadant ut är inget Klas upplever att staden eftertraktar längre, utan det efterfrågas något annat i dialogen om stadens omvandling. Vi känner igen Floridas (2006) idéer om kulturellt symbolvärde som kan göras till ekonomisk reell vinst i Klas resonemang. Strävan efter hipphet, ett mervärde i form av att tillhöra en utvald skara som upptäcker och tar del av någon unikt och autentiskt tillsammans – i en sådan miljö kanske Göteborgs Litteraturhus blir ett väl uppskattat inslag menar Klas när han fortsätter:

Om vi bara landar i ett rymdskepp är det inte helt säkert att det skulle funka. Nästan alla är ju eniga att den sidan inte har funkade! Man har inte fått liv. Här har man liv. Gå på Järntorget på dygnets alla timmar med en liten svacka mellan 03-05 så är det folk i rörelse, som handlar, lever och konsumerar. Om man vill ha liv så kan man inte göra vad som helst, och jag tror det finns en insikt om det.

Intervju med Klas, Göteborgs Litteraturhus

De aktörer som redan finns på platsen, Göteborgs Litteraturhus inräknat, menar Klas är vedertagna tillgångar i en samtida stadsutvecklingsprocess. En viss oro för det Klas beskriver som "rympskepp" ger sig dock till känna, och den oron menar vi att det finns god grund för. I visionen för Norra Masthugget skriver staden "Förslagsvis kan kanalrummet och kajen

*avslutas med en "spektakulär" byggnad som blir en given målpunkt i området" (Göteborgs stad, Stadsbyggnadskontoret 2010:6). Vi återkommer i stycket *Den platsnarrativa dissonansen – finns det rum för mig här?* till hur den planerade bebyggelsen kan komma att störa berättelsen om Järntorget som småskaligt och autentiskt.*

För att sätta Klas och Fridas berättelser i relation till en kontext är det intressant att undersöka vad staden laddar kulturbegreppet med i visionerna för det "nya" Göteborg. Vilken kultur är det staden efterfrågar?

Använd kulturen som drivkraft

För att kunna gå mot en mer utpräglad kunskapsekonomi behöver vi bygga vidare på all kunskap, kompetens, verksamheter och nätverk som redan finns i staden, även de i mindre skala. Kulturen är en av drivkrafterna. Den är en bärande del av tjänstesektorn och viktig för områdesutveckling, tillväxt, jobb och nya produkter. I Älvstaden finns nätverk och verksamheter i alltfrån småskalig industri och handel till tjänsteproduktion inom kreativa näringar. Lindholmen Science Park är exempel på en plats som förenar flera former, med samarbeten inom media, konst och akademi. Samarbeten av det slaget behöver bli fler. För att bidra till en sådan utveckling behövs en öppen, aktiv och undersökande attityd. Vi behöver vara lyhörda för de verksamheter som finns.

ur Vision Älvstaden (Göteborgs stad, Stadsbyggnadskontoret 2011:30)

Vi menar att staden enligt Vision Älvstaden vill använda kulturen som en produkt som gör staden attraktiv, och vi ställer oss frågan: för vem och hur? Vi läser det här stycket ur Vision Älvstaden som att staden ser en potential hos kulturen att fungera som en av drivkrafterna bakom det nya Göteborgs kunskapsekonomiska tillväxt och gå tjänstesektorns ärenden. Staden menar att det behövs fler exempel på ett kulturliv som intresserar sig för och bjuder in kunskapssektorn och vice versa. Att tala om kultur på detta sätt menar vi är att göra kulturen till ett instrument för stadens varumärke på en global marknad, likt det Florida (2006) förespråkar som strategi för att stärka den reella ekonomin i regioner. Stadens beskrivning av kulturens roll kan också relateras till Smiths (2014:49–69) teorier om att använda språkliga instrument för att skapa globalt attraktiva städer. Vi menar dock att det kan finnas en risk för att de kulturverksamheter som inte syns inte heller kommer att få plats. Om själva produkten och upplevelsen kulturen spottar ur sig är det som efterfrågas, vad händer då med det fria kulturliv som saknar produkt med direkt koppling till sin geografiska utgångspunkt?

Förläggarna och producenterna på Frilagret saknar en produkt för besökare att konsumera, men uttrycker likväl ett stort behov av att befinna sig i en klustermiljö. Det självförtroende Klas och Frida, som arbetar i kulturverksamheter som har programverksamhet ger uttryck för, i frågan om att deras röst är värd att lyssnas på och självklarheten i vad deras verksamhet kan bidra med till framtidens Järntorg, upplever vi saknas hos Henrik och Cecilia som arbetar i icke-publika organisationer som saknar programverksamhet eller produkt att besöka och konsumera.

När Cecilia talar om nya möjligheter stadsutvecklingen kan innebära för henne är hon mer tveksam och vi upplever att frågan landar på ett annat sätt hos Cecilia än hos Klas och Frida:

Rent konkret är inte min arbetsplats beroende av platsen eftersom vi jobbar på väldigt många ställen. Möjligheter? Möjligheter kan vara att det kommer finnas något annat här och det kanske är bra. Jättesvårt att svara på...

Intervju med Cecilia, projektkoordinator

Staden talar i visionen för Norra Masthugget om kultur som någonting att besöka, någonting för andra att ta del av och att den slags kultur även i framtiden kan berika området. Just kultur som besöksmål, verksamheter som är öppna och ger inträde i byggnaderna, och begreppen produkt och publikt menar vi är centrala teman i stadens vision om Norra Masthugget:

Hållplatsen för båtskyttel till Lindholmen bör vara kvar, och "intressanta" och publika verksamheter som dragplåster kan berika området.

Ur Vision Norra Masthugget 2030

(Göteborgs stad, Stadsbyggnadskontoret 2010:6)

Citatet ur *Vision Norra Masthugget 2030* ovan är ett tydligt exempel på hur staden formulerar sig om vilka slags verksamheter som önskas i området i framtiden. Föreningslivet, som har en lång tradition av att befinna sig på platsen nämns i visionen men får marginellt utrymme i relation till publika verksamheter:

Kring Folkets hus, Järntorget och Frilagerhuset, som sedan länge varit en mötesplats för stadens kultur-, förenings- och nöjesliv, föreslås en utveckling med tyngdpunkt på kulturverksamhet, hotell och annan centrumverksamhet. Bl a finns önskemål om att Pusterviksteatern ska få en ny scen i området samt att Folkets Hus kan utvecklas som kulturnav med ett nytt hotell och nya flexibla möteslokaler och scener.

Ur Vision Norra Masthugget 2030

(Göteborgs stad, Stadsbyggnadskontoret 2010:5)

Vad staden menar med kulturliv och kulturverksamheter framgår inte tydligt i visionen för Norra Masthugget, men med bakgrund i att staden använder båda dessa begrepp gör vi antagandet att dessa två begrepp betyder två olika saker i visionen.

Staden erkänner att kulturlivet är etablerat i området. Om det finns önskemål från stadens sida att kulturverksamheterna ska vara publika eller icke-publika framgår inte, men genom vår textanalys kommer vi fram till att staden lägger tonvikt vid att kulturverksamheter ska ges företräde framför kulturlivet och att verksamheterna i området ska vara publika. Att formulera sig på detta sätt menar vi är att utsätta de slutna kulturverksamheterna i området för en diskursiv bortträngning. Med bakgrund i att Cecilia och Henrik arbetar i verksamheter som inte hanteras eller beskrivs i visioner menar vi att det går att förstå deras uppgivenhet eller brist på känsla av nya möjligheter stadsutvecklingen i området skulle kunna innebära för dem som en effekt av att bli utsatt för diskursiv bortträngning. Detta är tendenser vi känner igen från Helena Holgerssons (2014) undersökning om diskursiv bortträngning under "nya" Kvillebäckens omdaning.

Trots att Frida uttrycker att hon ser att Folkteatern kan ha en given plats på Järntorget i framtiden, uppfattar hon en signal från staden som säger någonting annat:

Vårt lastintag skulle blockeras av det här stora hotellet. Det är den största påverkan som vi kan se, men det är också en helt avgörande påverkan för vi måste få in vår dekor, det är liksom basic för verksamheten. Jag har förstått att de (konsortiet, vårt tillägg) har varit väldigt undandglidande helt enkelt i att försöka lösa den biten.

Intervju med Frida, Folkteatern

Genom att ge bygglov för hus som kommer att blockera teaterns lastintag för scenografi samt ta bort teaterns skyltar från visionsbilder målas teatern bort ur framtidsbilden för platsen. Det finns en motsättning här – staden efterfrågar publika kulturverksamheter och plats för teaterupplevelser men ändå ges inte Folkteatern en självklar plats i de konkreta planerna. Vi menar att detta är att utsätta även Folkteatern för en diskursiv bortträngning.

I nästa avsnitt kommer vi att diskutera vilka samband Folkteaterns bakgrund i, och konnotationer till, arbetarrörelsen kan ha med den diskursiva bortträngningen och kommunens friserade historieskrivning av Norra Masthugget i visioner för området.

4.3. En annan slags urbanitet

I vår undersökning har vi upptäckt att kulturarbetarna relaterar sin berättelse om Järntorget och Heurlins Plats till en berättelse om vad Göteborgs city utgör och att de ofta talar om att dessa två typer av urbaniteter står i kontrast till varandra.

Alltså här går vi ut och man kan promenera och sätta sig någonstans och titta på folk, och det är spårvagnar och det är cyklister. Jag menar de här demonstrationerna som har varit varje fredag. Jag vet inte riktigt om det kommer finnas plats i det nya där borta på det sättet.

Intervju med Leila, Kultur i Väst

Leila ger uttryck för en viss tveksamhet inför hur det kommer att vara att arbeta i Göteborgs direkta centrum. Leila beskriver att hon upplever en skillnad mellan det slags centrum Järntorget utgör och det slags centrum city utgör, och att Järntorget är att räkna som en annan slags urbanitet än det som utgör city och centralområdet dit Kultur i Väst ska flytta. Trots att det rör sig många människor på Järntorget och ett konstant flöde av fordon och fotgängare forsar fram beskriver Leila en plats att stanna upp på och insupa.

Frida uttrycker att den form av urbanitet som Järntorget utgör passar inriktningen på Folkteaterns verksamhet väl:

Så platsen har rätt stor betydelse för er verksamhet då? Alltså den geografiska placeringen?

Ja men alltså folk säger ju det. Och det stämmer. Vår konstnärliga ledare, hon pratar mycket om det. Hon är också från Stockholm så jag kan tänka mig att hon kanske på ett

vis läser in mer i det. Men för henne är det ju så – stadsteatern ligger på Götaplatsen, folkteatern ligger här – det är nånting i känslan här och i historien här som gör att den ska ligga här.

Intervju med Frida, Folkteatern

Bilden av att Folkteatern med sin inriktning ska ligga i den slags urbanitet som finns runt Järntorget uttrycker Frida är en slags rådande gängse mening i de kretsar där hon befinner sig, och att det finns en skillnad mellan känslan och historien kring en plats som Götaplatsen kontra känslan och historien runt Järntorget. Fridas resonemang skulle kunna innebära att om den stämning som omhuldar Folkteatern idag skulle gå förlorad skulle en viktig förutsättning för verksamheten försvinna, vilket vi återkommer till senare i detta avsnitt.

Leila beskriver i det första citatet i avsnittet gatulivet runt Järntorget som livligt och mångfacetterat. Det är en plats där människor är i rörelse, men också ger utrymme för befintlighet. Platsen målas, av Leila, upp som en utgångspunkt för politiskt engagemang och delaktighet. Bilden och känslan av det politiskt rödfärgade Järntorget som ickekommersiellt såsom Lökken (2002) beskriver platsen är närvarande i Leilas uppfattning om Järntorget.

Järntorget som plats för rödkodad kultur känns även igen av Frida i hur hon uppfattar att Västra Götalands kulturnämnd talar om verksamheten:

Jag tror såhär egentligen, Folkteatern har alltid varit lite i skottgluggen för politikerna i kulturnämnden. Jag vet att det är flera moderater som vill lägga ner verksamheten och tycker att det är såhär: varför ska vi ge pengar till typ vänsterpropaganda?

Intervju med Frida, Folkteatern

Det framgår inte om Frida ser ett problem att politikerna i Västra Götalands kulturnämnd har åsikter om innehållet i verksamheten. Vi kan däremot se att det står i konflikt till principen om armlängds avstånd (Konstnärernas Riksorganisation u.å.) att Folkteaterns eventuella vara eller icke vara ska avgöras med hänvisning till konstens innehåll. Eftersom vi inte efterfrågat Västra Götalands kulturnämnds åsikt i frågan om Folkteatern i relation till armlängds avstånd, kan vi inte heller uttala oss om nämndpolitikerna upplever en sådan konflikt, men vad vi finner intressant är att Frida upplever att en sådan konflikt existerar. Det får oss att ställa oss frågan om hur platsen Järntorget och dess historia kan bidra till en bild av att det fria

kulturlivet här går vänsterpolitiska ärenden. Vi landar i att Frida upplever att “utifrån” upplevs Folkteatern, placerad på Järntorget som en vänsterfärgad kulturverksamhet och detta upplever Frida utgör ett hot mot verksamhetens existens.

Att våra informanter uppfattar Järntorget som ett historiskt förankrat vänsterfäste är tydligt. Hur kommer då arbetarrörelsens historia till uttryck i stadens berättelse om Järntorget? Vi har plockat ut samtliga delar ur *Vision Norra Masthugget 2030* som avhandlar plastens historia och citerar dem nedan:

Masthugget har sedan 1600-talet använts för båtbyggeri, hamn och verkstäder. Kajen har successivt fyllts ut och nyttjas idag för färjetrafik. Efter 1960 har en stor del av bebyggelsen norr om Första Långgatan och kring Masthuggstorget rivits och delvis ersatts med ny bebyggelse.

Ur Vision Norra Masthugget 2030
(Göteborgs stad, Stadsbyggnadskontoret 2010:2)

Områdets historia och tidigare utformning kan vara värdefullt att lyfta fram, t ex genom att återskapa pirar och bryggor.

Ur Vision Norra Masthugget 2030
(Göteborgs stad, Stadsbyggnadskontoret 2010:6)

Det är vanligt förekommande i gentrifierade områden att återskapa platsers historia i materialitet i strävan efter autenticitet, vilket vi kan finna i kommunens historieskrivning om Norra Masthugget. Vi slås av att den politiska arbetarhistorien är helt frånvarande i visionen om Norra Masthugget. Ingenstans i stadens visioner om området finns det historiska arvet från arbetarrörelsen beskrivna. Vi upplever avsaknaden egendomlig eftersom all tidigare forskning där Järntorget beskrivs, och som vi tagit del av, betonar just den aspekten av Järntorget historia. Folkrörelsernas historia är i skrivande stund påtaglig på platsen i materialiteter som Folkets hus stora, röda neonskylt, bysten av Hjalmar Branting på Olof Palmes Plats och ABF-husets dominans av torgets östra sida. Folkets Hus omskrivs dock i kulturmiljöutredningen inför den nya detaljplanen som att byggnaden är av kulturhistoriskt riksintresse med motiveringen att den “*intar en särställning genom sin välbevarade exteriör och interiör samt med en funktion nära kopplad till arbetarrörelsen. Från Järntorget exponerar sig komplexet utan konkurens i stadsbilden som ett monument över arbetarrörelsen*

och tydligt uttryck för Folkhemmet” (Mats & Arne Arkitektkontor AB och Antiquum AB 2017:10).⁷

Att konsekvent friserar historieskrivningen på detta sätt menar vi måste betyda någonting. I processen att få Järntorget att röra sig från perifert centrum mot ett kommersiellt city och ingå i en ny urban frontlinje, liksom de tendenser Thörn och Despotovic (2016) identifierar i sin studie om Kvillebäckens omvandling, anar vi att det politiska vänsterarvet konkurreras ut av en, för platsen, ny ideologisk vilja.

Frida fortsätter sitt resonemang om Folkteaterns placering som förutsättning för verksamhetens existens:

För mig kanske inte platsen är så himla noga. Men det hade varit tråkigt om det vore en av anledningarna att... det låter ju otroligt att vi skulle kunna flytta och hitta något annat ställe. Då är det ju för att man har strypt anslagen och då kan man ju inte bara hitta en ny plats för vi behöver lika mycket anslag för att fortsätta. Så jag tänker att det inte är något alternativ att flytta, för isåfall har man redan bestämt sig för att inte vi kommer driva den (teatern, vårt tillägg) antar jag.

Intervju med Frida, Folkteatern

När Frida talar om ett scenario där teaterns geografiska placering är en annan är det ett scenario som inte går att föreställa sig – Järntorget är att existera och en annan geografisk placering skulle innebära att inte existera. Det vittnar om stark koppling mellan platsens och verksamhetens identiteter.

I nästa avsnitt kommer vi redogöra för den ideologiska kamp vi identifierat mellan Järntorget nuvarande narrativ och den planerade bebyggelsens neoliberal narrativ.

---

⁷ Kulturmiljöutredningen är beställd av Göteborgs stad och utförd av Mats & Arne Arkitektkontor AB och Antiquum AB (2017)

4.4. Den platsnarrativa dissonansen – finns det rum för mig här?

I en tid då en ny typ av bebyggelse planeras i området, en typ av bebyggelse som ger platsen nya konnotationer och som på det kommunala utvecklingsbolaget Älvstranden UAB's webbsida beskrivs enligt citatet nedan...

Kopplingarna till vattnet ska stärkas med bland annat ett kajstråk och en mötesplats för internationella affärer och handel planeras på en halvö ut i älven.

(Älvstranden 2019)

...frågar vi oss hur detta narrativ och narrativet vi får beskrivet för oss av våra informanter kan samspela med varandra. Det Älvstranden kallar "en mötesplats för internationella affärer och handel" planeras att utgöras av ett antal hus på Heurlins Plats varav tre hus enligt den antagna detaljplanen kommer att kunna beviljas bygglov för en höjd mellan 96 och 106 meter över stadens absoluta nollpunkt (Göteborgs stad, Stadsbyggnadskontoret 2018:2). Det stärker bilden av en ny slags verksamhet som staden vill få in i området och som vi menar står i konflikt till hur våra informanter beskriver sitt Järntorgsområde idag. Vi kallar glappet som uppstår, och bristen på samklang, mellan dessa två narrativ för *platsnarrativ dissonans*.

Cecilia talar om att hon anar att den nya typen av bebyggelse som planeras i området kan komma att påverka känslan av platsen på ett kraftigt sätt:

Jag har hört att det ska vara många höga hus och att många är rädda att hyrorna ska gå upp. Det kanske blir jättemärkligt och annorlunda och kommersiellt. Det är typ det jag har hört. Jag vet inte om det är så. Jag vet inte ens om det är något beslut än om det. Men att det kommer att förändras väldigt mycket.

Intervju med Cecilia, projektkoordinator

De höga husen beskriver Cecilia skulle utgöra en annorlunda mot den bebyggelse och stämning hon har omkring sig och sin arbetsplats idag och att det i sig skulle innebära en stor förändring som för henne kan bli egendomlig. Vi ser en tydlig koppling mellan hur Kaika (2011) beskriver höga, glasade hus eller den moderna skyskrapan som totem för en ny social ordning och en kosmopolitisk samhällsklass maktdemonstration och det Cecilia kallar "jättemärkligt" för sitt sammanhang. Kaika menar att denna typ av byggnad kommer med ett flexibel-kapitalistiskt paket av symbolik. Den står för flexibilitet och att inte rota sig, och har

stora svårigheter med att kommunicera med sin kringliggande miljö. Denna postfordistiska strävan att vara "på språng" ser vi även i stadens visioner för det framtida Norra Masthugget, till exempel i viljan att utveckla Folkets hus mot mer flexibla möteslokaler och scener (se citat s. 37).

Vi menar att denna nya, flexibel-kapitalistiska ideologi intåg i Norra Masthugget kan hamna i konflikt med de värden de kulturarbetare som ingår i studien identifierar som viktiga för platsen som kulturkluster, eftersom kluster är beroende av sin geografiska utgångspunkt och placering (Öhström 2006:41–42).

Cecilia ger i citatet i början av avsnittet uttryck för att hon ser en direkt koppling mellan den planerade höga bebyggelsen och kommersialism och för henne skär sig dessa två element med hennes idé, hennes narrativ om platsen, vilket vi menar indikerar att det finns en narrativ dissonans mellan nuet och bilden av framtiden i Norra Masthugget. Cecilia uttrycker även en oro för att denna nya typ av bebyggelse kommer att ge effekten av hyreshöjningar i området. Oron för hyreshöjningar, delvis som effekt av den planerade bebyggelsens dimensioner, delar hon med Henrik:

Vi tittar ju ibland på ritningar och det finns ju modeller på hur det kommer att se ut här, och vi skrattar lite åt det, hur det här huset plötsligt ser så ynkligt ut under de här höga husen och så. Men ja jag tycker ändå att det är ganska spännande, för min del. Om det inte innebär att vi blir överkörda med hyreshöjningar då men som sagt, det har vi fått vissa försäkringar om.

Intervju med Henrik, förläggare

Vi menar att den planerade bebyggelsen inte bara gör anspråk med sin volym, utan även med den symbolik den står för. I ett framtida scenario där Lagerhuset i relation till omkringliggande byggnader nästan försvinner kan vi tro att de narrativ Lagerhuset berättar hamnar i underläge till de narrativ den dominerande bebyggelsen står för, och att den nya bebyggelsens dominans därmed utgör ett hot mot kulturarbetarnas narrativ vi redogjort för i de tidigare avsnitten i detta kapitlet.

En koppling vi ser till Thörn och Despotovics (2016:236) forskning om omvandlingen av Kvillebäcken är att vi identifierar att våra informanter på olika vis uttrycker att platsen de huserar på utgör ett räntegap. Henrik beskriver hotet om det vi identifierar som räntegapet:

Ja det är ett väldigt centralt läge och det har vi emot oss så att säga. Det är många som vill ha det här huset och inte minst lagret som ligger förlagt mitt i stan såhär och det försöker de (hyresvärden, vårt tillägg) utnyttja då.

Intervju med Henrik, förläggare

Om Lagerhuset, som är Henriks arbetsplats, hade haft en annan typ av hyresgäst som bedrivit en annan typ av verksamhet – en hyresgäst med större ekonomiska muskler, hade hyresvärden kunnat krama mer pengar ur fastigheten. Vi får känslan av att de som är hyresgäster i Lagerhuset idag konkurrerar om sin plats där med någon annan, och att denna “annan” är osynlig eller åtminstone diffus.

Även Klas som har arbetsplats i Lagerhuset talar om hyreshöjningar:

Men för oss är det såhär: de första månaderna blev det bisarrt, saker och ting. Vi blev ju kontaktade av tre olika kommunala aktörer, olika delar av kommunen. Det är kulturförvaltningen som vi hela tiden har en jättebra dialog med och de tycker att vi gör jättebra saker. Sen finns det då Higab som alltså är hyresvärden och sen finns det något som heter koncernledningen eller nånting sånt där. Då pratades det om att det var dags för hyreshöjning och de tre gav tre olika svar och hade inte samordnat sig. Så för oss blev det liksom: vilket jävla skämt!

Intervju med Klas, Göteborgs Litteraturhus

Vi identifierar en friktion i dialogen om hyresnivåer och att olika viljor och aktörer vill styra åt olika håll. Vi menar att det försvårar ett eventuellt motstånd – vem ska jag vända mig till med mina frågor och min oro? Bristen på samordning skapar också en otrygghet – vilka löften kan jag lita på och vem är det egentligen som bestämmer? Bristen på samordning menar vi leder kulturarbetarna in i en passivitet. Hur och till vem de än vrider och vänder sig saknas klara svar och de som arbetar inom det fria kulturlivet i Norra Masthugget under tidsperioden för vår insamling sitter på avbytarbänken och siktar på hoppet att få vara en del av området även i framtiden.

5. Avslutande och sammanfattande diskussion

Vi upplever att de kulturarbetare vi intervjuat saknar förmåga att formulera sig konkret och visualisera en framtid på Järntorget. Såväl Klas, Cecilia, Frida, Leila som Henrik sitter lite nervöst och väntar passivt på att någonting ska hända, men de vet inte på vad. Denna stämning anar vi kan härledas till följande aspekter av Norra Masthugget omvandling, och som vi identifierat som angelägna teman för kulturarbetarna i Norra Masthugget under vårvintern 2019:

- En diskursiv bortträngning
- Upplevd bristande samordning mellan kommun, konsortium och hyresvärdar
- Beroendet av nätverkets framtida existens
- Vetskapen om de egna svaga, ekonomiska musklerna

Vår undersökning visar att de narrativ vi funnit i vårt material från Göteborgs stad inte står i direkt linje med kulturarbetarnas narrativ, där stadens kulturbegrepp, för oss, ter sig statiskt i relation till kulturarbetarnas dynamiska och organiska kulturbegrepp. Stadens kulturbegrepp utgår från publika kulturprodukter som kan upplevas och konsumeras, och fungera som dragplåster för den “nya” stadsdelen. Kulturarbetarnas kulturbegrepp präglas istället av kulturverksamheternas och kulturarbetarnas relationer till varandra som en viktig förutsättning för att syresätta det fria kulturlivet i Norra Masthugget. Kulturprodukten och dessa relationer beskriver kulturarbetarna som del av samma organism, och att dessa två beståndsdelar inte är möjliga att separera från varandra.

I resultatet och analysen av vår undersökning kommer vi fram till att under vårvintern 2019 pågår en diskursiv bortträngning av de icke-publika kulturverksamheterna och de kulturverksamheter som har kopplingar eller konnotationer till arbetarrörelsen. Att de icke-publika kulturverksamheterna inom det kulturkluster som utgör Norra Masthugget i och med denna diskursiva bortträngning i högre grad är i kläm menar vi utgör ett hot även för de publika kulturverksamheterna. Eftersom klustret fungerar som ett ekosystem som kräver olika slags kulturverksamheter och att dessa existerar i symbios med varandra och utgör en synergi för hela kulturlivet i området, riskeras även de publika kulturverksamheterna att påverkas vid en eventuell bortträngning av de icke-publika verksamheterna i Norra Masthugget. Vi menar i likhet med Holgersson (2014) att upplevelsen av att utsättas för diskursiv bortträngning är

obehaglig för såväl individen som gruppen och att det skapar mindre utrymme för organiserat motstånd.

Bristen på samordning kulturarbetarna i vår undersökning upplever mellan Göteborgs stad, konsortiet och hyresvärdarna menar vi skapar förvirring och oro, och är tendenser vi känner igen från Thörn och Despotovics (2016) fynd i deras studie om Kvillebäcken. En förutsättning för motstånd menar vi är att veta mot vad eller vem motståndet ska riktas. Saknas den uppgiften försvagas även möjligheten att ta plats med sina frågor, viljor och behov. Istället verkar kulturarbetarna i det fria kulturlivet i Norra Masthugget idag klamra sig vid varandra – ett stöd och samarbete de är beroende av, inte bara för att fortsatt få finnas kvar på platsen, utan för att även i framtiden kunna finna styrka i de fördelar det innebär för såväl den yrkesverksamma som för verksamheten att vara del av ett kluster.

De kulturarbetare vi intervjuat är medvetna om att de inte kan erbjuda samma ekonomiska kapital som kommersiella verksamheter. Vår undersökning visar att kulturarbetarna inom det fria kulturlivet i Norra Masthugget upplever det ekonomiska underläget som ett möjligt hot eftersom en direkt effekt av att befinna sig i ett räntegap även medför en oro för hyreshöjningar. Denna oro identifierar vi som starkt närvarande under tidsperioden för vår undersökning, och utgör ytterligare en likhet med Thörn och Despotovics (2016) forskning om Kvillebäcken.

Att den planerade bebyggelsens och kulturarbetarnas narrativ går emot varandra och saknar samklang, och att det i mötet mellan dessa två narrativ uppstår en dissonans, menar vi försvårar kulturarbetarnas möjligheter till att vara tongivande. Eftersom denna typ av bebyggelse dels saknar förmåga att kommunicera med sin omgivning och dels står för en annan, osynligt inbyggd och "självklar" flexibel-kapitalistisk ideologi menar vi att det finns risk för att denna, för platsen nya, ideologi och dess narrativ blir dominerande.

Vi identifierar, i likhet med Karlsson (2010) att i giftermålet mellan marknaden och kulturen finns det en risk för att det kulturpolitiska ansvaret förskjuts från folkvalda politiker till marknaden. Vi menar att i förlängningen medför detta risker för kulturens frihet och att det kommersiella ges utrymme att ha synpunkter på innehållet i kulturprodukten – i synnerhet då staden efterfrågar starka kopplingar, samarbeten och en nyfiken attityd mellan kreativa och kommersiella näringar (se citat s. 33, Göteborgs stad, Stadsbyggnadskontoret 2011:30).

Sammanfattningsvis finns det en önskan hos kulturarbetaren att vara den som håller i stafettpipen i kampen om att bygga narrativet om Norra Masthugget och Järntorget som kulturcentrum, och med bakgrund i postfordistisk teori kan det möjligtvis finnas utrymme för staden att ge kulturarbetarna just den möjligheten. Kulturarbetaren kan dock komma att hindras från att inta den positionen om nätverken splittras på grund av diskursiv eller fysisk bortträngning. Karaktären på de nya byggnaderna som planeras på platsen kan försvåra för det fria kulturlivet (och därmed nätverken) eftersom de är laddade med helt andra konnotationer och narrativ än det kulturarbetaren vill berätta. Det narrativ kulturarbetaren vill förmedla kan bli svårbegripligt att förstå i relation till planerna för Järntorget, Norra Masthugget.

5.1. Förslag till framtida forskning

Vi kunde under avkodningen av vårt material från intervjuerna med kulturarbetarna identifiera vissa skillnader mellan hur kvinnorna och männen förhöll sig till den stadsutveckling som pågår i Norra Masthugget. Eftersom vårt syfte inte tillät att undersöka det fyndet närmare ser vi det som ett möjligt och intressant framtida forskningsområde.

Vi fann även att det fanns vissa skillnader i inställning till Norra Masthugget som kulturkluster mellan kulturarbetare anställda inom olika kulturella fält. Med en annan teoretisk ingång kan en framtida studie om olika kulturella fälts autonomitet i stadsomvandling vara givande.

Referensförteckning

Tryckta källor

Böcker

- Antoni Rudolf (2002). *Kreativitetens geografi*. Göteborgs Universitet
https://www.pol.gu.se/digitalAssets/1294/1294378_203-228_antoni.pdf. (Hämtad 2019-03-09)
- Ahrne, Göran & Svensson, Peter (2015). *Handbok i kvalitativa metoder*. 2., [utök. och aktualiserade] uppl. Stockholm: Liber
- Brink, Lars (red.) (1982). *Masthugget, Majorna: om hemarbete och vardagsliv i arbetarstadsdelar i Göteborg*. Göteborg: Etnologiska fören. för Västsverige
- Despotovic, Katarina & Thörn, Catharina (2016). *Den urbana fronten: en dokumentation av makten över staden*. 2. uppl. Stockholm: Arkitektur
- Ek, Sven B, Bergqvist, Magnus, Lökken Kerstin (2002). *Stadens Janusansikten: Göteborgare tycker om Göteborg*. Göteborg: [Etnologiska institutionen, Univ]
- Florida, Richard (2006). *Den kreativa klassens framväxt*. Stockholm: Daidalos
- Gregory, Derek & Johnston, Ronald John (red.) (2009). *The dictionary of human geography*. 5. uppl. Malden, MA: Wiley-Blackwell
- Gulin, Sven (1974). Pustervik, Rosenlund, *Järntorget: en vandring genom tiden från Göteborgs grundläggning till nuvarande tid*. [Göteborg]: [S. Gulin]
- Karlsson, David (2010). *En kulturutredning: pengar, konst och politik*. Göteborg: Glänta produktion.
- McRobbie, Angela (2016). *Be creative: making a living in the new culture industries*. Cambridge: Polity Press

Smith, Neil (1996). *New Urban Frontier, The: Gentrification and the revanchist city* [Elektronisk resurs]. Hoboken: Taylor & Francis Ltd

Svenska Akademiens Ordbok (2017). [Elektronisk resurs]

Kapitel i antologier

Forsemalm, Joakim. (2006). Förbindelsernas makt: Om hållbarhet i innerstadsomvandling. I Sernhede, Ove & Johansson, Thomas (red). *Storstadens omvandlingar: Postindustrialism, globalisering och migration. Göteborgs och Malmö. Göteborg: Diadalos, 155-179.*

Holgersson, Helena (2014). Post-political narratives and emotions - Dealing with discursive displacement in everyday life. I Jackson, Emma & Jones, Hannah (red). *Stories of cosmopolitan belonging - Emotion and location*. London: Routledge, Taylor & Francis Group, 115-126

Holgersson, Helena & Thörn, Catharina (2014). Gentrifiering - Kultur, politik och ekonomi. I Holgersson, Helena och Thörn, Catharina (red). *Gentrifiering*. Lund: Studentlitteratur, 11-34

Lökken, Kerstin (2002) Järntorget. I Ek, Sven B, Bergqvist, Magnus, Lökken, Kerstin. *Stadens Janusansikten, Göteborgare tycker om Göteborg*. 1.uppl. Författarna och etnologiska föreningen i Västsverige. 39-46

Smith, Niel. (2014). Gentrifiering som global urban strategi. I Thörn, Catharina & Holgersson, Helena (red.). *Gentrifiering*. Lund: Studentlitteratur, 49-71.

Öhström, Bo (2006). Urban och ekonomisk utveckling, I Sernhede, Ove & Johansson, Thomas (red). *Storstadens omvandlingar: Postindustrialism, globalisering och migration. Göteborgs och Malmö. Göteborg: Diadalos, 41-86*

Lagar och förordningar

SFS 1991:1469. Yttrandefrihetsgrundlag

Myndighetsdokument och kommunala utgivningar och trycksaker

Göteborgs stad, Stadsbyggnadskontoret (2012). *Vision Älvstaden*.

http://alvstaden.goteborg.se/wp-content/uploads/2015/05/vision_alvstaden_sv_web.pdf

(Hämtad 2018-12-20)

Göteborg stad, Stadsbyggnadskontoret (2010). *Vision Norra Masthugget 2030*.

<https://www5.goteborg.se/prod/fastighetskontoret/etjanst/planbygg.nsf/vyFiler/Masthugget%20-%20Järnvågsgatan-Plan%20-%20samråd->

[Program%20för%20Norra%20Masthugget/\\$File/22_Program_Masthugget.pdf?OpenElement](https://www5.goteborg.se/prod/fastighetskontoret/etjanst/planbygg.nsf/vyFiler/Masthugget%20-%20Järnvågsgatan-Plan%20-%20samråd-Program%20för%20Norra%20Masthugget/$File/22_Program_Masthugget.pdf?OpenElement)

(Hämtad 2019-03-11)

Göteborg Stad, Stadsbyggnadskontoret (2009). *Översiktsplan för Göteborg. Del 1 Utgångspunkter och strategier*.

<https://goteborg.se/wps/wcm/connect/d1f790ad-263d-4a42-ad8f-8777f65a094c/Del1.pdf?MOD=AJPERES> (Hämtad 2018-12-20)

Göteborgs stad, Stadsbyggnadskontoret (2018). *Detaljplan för Blandad stadsbebyggelse vid Järnvågsgatan m. fl. inom stadsdelen Masthugget i Göteborg*.

<https://www5.goteborg.se/prod/fastighetskontoret/etjanst/planbygg.nsf/vyFiler/Masthugget%20-%20Järnvågsgatan-Plan%20-%20inför%20antagande->

[Plankartor/\\$File/01_Ny_1_Plankarta_A3_1_2.pdf?OpenElement](https://www5.goteborg.se/prod/fastighetskontoret/etjanst/planbygg.nsf/vyFiler/Masthugget%20-%20Järnvågsgatan-Plan%20-%20inför%20antagande-Plankartor/$File/01_Ny_1_Plankarta_A3_1_2.pdf?OpenElement) (Hämtad 2019-03-11)

Göteborg stad, Stadsbyggnadskontoret (2019). *Detaljplanen för Masthuggskajen har vunnit laga kraft*. <https://stadsutveckling.goteborg.se/projekt/masthuggskajen/nyheter/detaljplanen-for-masthuggskajen-har-vunnit-laga-kraft/> (Hämtad 2019-03-18)

Göteborg stad, Stadsbyggnadskontoret (u.å). *Detaljplan, var du bor påverkar*.

https://goteborg.se/wps/portal/start/byggande--lantmateri-och-planarbete/bygga-riva-och-forandra/bygglov/detaljplan-var-du-bor-paverkar!/ut/p/z1/hY49C8IwGIR_Tde8-

[TKpbhFFrOLi0JpF2hLbQtOUNBrw11tHQfG2457jDjQUoIfy0TVl6NxQ9rO_aHHldldJxskhXdItVmSzPy3EmpwZg_wfoOcY_5DCkIHuKotibRFGTFIhOZF8KWUqqHzPq6FiaQPam5vxxqO7n1-](https://goteborg.se/wps/portal/start/byggande--lantmateri-och-planarbete/bygga-riva-och-forandra/bygglov/detaljplan-var-du-bor-paverkar!/ut/p/z1/hY49C8IwGIR_Tde8-TKpbhFFrOLi0JpF2hLbQtOUNBrw11tHQfG2457jDjQUoIfy0TVl6NxQ9rO_aHHldldJxskhXdItVmSzPy3EmpwZg_wfoOcY_5DCkIHuKotibRFGTFIhOZF8KWUqqHzPq6FiaQPam5vxxqO7n1-)

[IlyzTKsEJjGixrmmN6h2NsHfKq2bAhSfJIy2eB5Nrl7pg2Tv/dz/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/](https://goteborg.se/wps/portal/start/byggande--lantmateri-och-planarbete/bygga-riva-och-forandra/bygglov/detaljplan-var-du-bor-paverkar!/ut/p/z1/hY49C8IwGIR_Tde8-TKpbhFFrOLi0JpF2hLbQtOUNBrw11tHQfG2457jDjQUoIfy0TVl6NxQ9rO_aHHldldJxskhXdItVmSzPy3EmpwZg_wfoOcY_5DCkIHuKotibRFGTFIhOZF8KWUqqHzPq6FiaQPam5vxxqO7n1-IlyzTKsEJjGixrmmN6h2NsHfKq2bAhSfJIy2eB5Nrl7pg2Tv/dz/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/)

(Hämtad 2019-03-18)

Mats & Arne Arkitektkontor AB & Antiquum AB (2017). *Kulturmiljöutredning*

Järnvågsgatan m.m.

<https://www5.goteborg.se/prod/fastighetskontoret/etjanst/planbygg.nsf/vyFiler/Masthugget%20-%20Järnvågsgatan-Plan%20-%20granskning->

[Kulturmiljöutredning/\\$File/16_Kulturmiljöutredning%20\(A3\)%202017-04-](Kulturmiljöutredning/$File/16_Kulturmiljöutredning%20(A3)%202017-04-28.pdf?OpenElement)

<28.pdf?OpenElement> (Hämtad 2019-03-16)

Regeringskansliet (u.å). *Agenda 2030 och de globala målen.*

<https://www.regeringen.se/regeringens-politik/globala-malen-och-agenda-2030/> (Hämtad 2019-03-16)

Tidningsartiklar

Mattias Hagberg (11 juni 2006). *Demokrati på femton minuter.* Göteborgs-Posten.

<https://www.gp.se/kultur/kultur/demokrati-pa-femton-minuter-1.1193436> (Hämtad 2019-03-09)

Uppsatser

Baard, Patrik (2004). *Att vara emot: uppror, motstånd och konstituerande krafter i det postfordistiska samhället.* Sociologiska institutionen, Lunds universitet

Vetenskapliga artiklar

Kaika, Maria. 2011. Autistic architecture: the fall of the icon and the rise of the serial object of architecture. *Environment and Planning D: Society and Space* (29): 968–992

(doi:10.1068/d16110)

Otryckta källor

Digitala bildkällor:

Adore Adore / Erséus Arkitekter (u.å). *Visionsbild för Järntorget sett från Linnégatan.*

<http://folketshusgoteborg.se/nyheter/hotell-draken/> (Hämtad 2019-03-16)

Hitta.se (u.å). *Karta över vår geografiska avgränsning. (Markeringar egna)*

Webbsidor

Frilagret (2019). *Lokalerna.*

<https://www.frilagret.se/om-oss/lokalerna/> (Hämtad 2019-03-11)

Göteborgs stad, Älvstaden (u.å.). *Välkommen till Älvstaden i Göteborg – Nordens största stadsutvecklingsprojekt.*

<http://alvstaden.goteborg.se> (Hämtad 2019-02-02)

Göteborg stad (u.å) *Göteborgs stadslinbana.*

<https://stadsutveckling.goteborg.se/stadslinbana> (Hämtad 2019-03-11)

Göteborgs stad, (u.å.). *Plan- och byggprojekt, Masthugget - Järnvågsgatan.*

[https://goteborg.se/wps/portal/start/byggande--lantmateriochplanarbete/plan--och-](https://goteborg.se/wps/portal/start/byggande--lantmateriochplanarbete/kommunens-planarbete/plan--och-)

[byggprojekt/!ut/p/z1/hZBLb4MwEIR_DVfv2li26c20CipGIW1TBXyJSOQQSzwioEHqry-temnVx9x2Z76VdsBCAbarrr6uJt93VbPMpRX7DU0fVEw15km0wvut2azWJsvRcNj9F7CLjb9I4yf_fr0_sjhETHL2wf9xv1x4uecsQZpyapSIJerM3IbCSGEyCU9gwV69m-_cVPkGynhNacQDRAYpWH9oyXxsCZJQMiE5ITySUgkm33_X3SFUNDjBndzgBvIyLJWcp-ky3gQY4DzPpO77unHk2LcB_oSc-](https://goteborg.se/wps/portal/start/byggande--lantmateriochplanarbete/plan--och-byggprojekt/!ut/p/z1/hZBLb4MwEIR_DVfv2li26c20CipGIW1TBXyJSOQQSzwioEHqry-temnVx9x2Z76VdsBCAbarrr6uJt93VbPMpRX7DU0fVEw15km0wvut2azWJsvRcNj9F7CLjb9I4yf_fr0_sjhETHL2wf9xv1x4uecsQZpyapSIJerM3IbCSGEyCU9gwV69m-_cVPkGynhNacQDRAYpWH9oyXxsCZJQMiE5ITySUgkm33_X3SFUNDjBndzgBvIyLJWcp-ky3gQY4DzPpO77unHk2LcB_oSc-3GC4msSLu1z8bo9tTs16jdbXjxK/dz/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/p0/IZ7_42G01J41K86B70ALKC36K76KL7=CZ6_P1JQ8B1A0OG9F0ITKPFNKLO0K4=MEviewDetail!BN0402QCP13==/#)

[3GC4msSLu1z8bo9tTs16jdbXjxK/dz/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/p0/IZ7_42G01J41K86B](https://goteborg.se/wps/portal/start/byggande--lantmateriochplanarbete/plan--och-byggprojekt/!ut/p/z1/hZBLb4MwEIR_DVfv2li26c20CipGIW1TBXyJSOQQSzwioEHqry-temnVx9x2Z76VdsBCAbarrr6uJt93VbPMpRX7DU0fVEw15km0wvut2azWJsvRcNj9F7CLjb9I4yf_fr0_sjhETHL2wf9xv1x4uecsQZpyapSIJerM3IbCSGEyCU9gwV69m-_cVPkGynhNacQDRAYpWH9oyXxsCZJQMiE5ITySUgkm33_X3SFUNDjBndzgBvIyLJWcp-ky3gQY4DzPpO77unHk2LcB_oSc-3GC4msSLu1z8bo9tTs16jdbXjxK/dz/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/p0/IZ7_42G01J41K86B70ALKC36K76KL7=CZ6_P1JQ8B1A0OG9F0ITKPFNKLO0K4=MEviewDetail!BN0402QCP13==/#)

[70ALKC36K76KL7=CZ6_P1JQ8B1A0OG9F0ITKPFNKLO0K4=MEviewDetail!BN0402Q](https://goteborg.se/wps/portal/start/byggande--lantmateriochplanarbete/plan--och-byggprojekt/!ut/p/z1/hZBLb4MwEIR_DVfv2li26c20CipGIW1TBXyJSOQQSzwioEHqry-temnVx9x2Z76VdsBCAbarrr6uJt93VbPMpRX7DU0fVEw15km0wvut2azWJsvRcNj9F7CLjb9I4yf_fr0_sjhETHL2wf9xv1x4uecsQZpyapSIJerM3IbCSGEyCU9gwV69m-_cVPkGynhNacQDRAYpWH9oyXxsCZJQMiE5ITySUgkm33_X3SFUNDjBndzgBvIyLJWcp-ky3gQY4DzPpO77unHk2LcB_oSc-3GC4msSLu1z8bo9tTs16jdbXjxK/dz/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/p0/IZ7_42G01J41K86B70ALKC36K76KL7=CZ6_P1JQ8B1A0OG9F0ITKPFNKLO0K4=MEviewDetail!BN0402QCP13==/#)

[CP13==/#](https://goteborg.se/wps/portal/start/byggande--lantmateriochplanarbete/plan--och-byggprojekt/!ut/p/z1/hZBLb4MwEIR_DVfv2li26c20CipGIW1TBXyJSOQQSzwioEHqry-temnVx9x2Z76VdsBCAbarrr6uJt93VbPMpRX7DU0fVEw15km0wvut2azWJsvRcNj9F7CLjb9I4yf_fr0_sjhETHL2wf9xv1x4uecsQZpyapSIJerM3IbCSGEyCU9gwV69m-_cVPkGynhNacQDRAYpWH9oyXxsCZJQMiE5ITySUgkm33_X3SFUNDjBndzgBvIyLJWcp-ky3gQY4DzPpO77unHk2LcB_oSc-3GC4msSLu1z8bo9tTs16jdbXjxK/dz/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/p0/IZ7_42G01J41K86B70ALKC36K76KL7=CZ6_P1JQ8B1A0OG9F0ITKPFNKLO0K4=MEviewDetail!BN0402QCP13==/#)

[CP13==/#](https://goteborg.se/wps/portal/start/byggande--lantmateriochplanarbete/plan--och-byggprojekt/!ut/p/z1/hZBLb4MwEIR_DVfv2li26c20CipGIW1TBXyJSOQQSzwioEHqry-temnVx9x2Z76VdsBCAbarrr6uJt93VbPMpRX7DU0fVEw15km0wvut2azWJsvRcNj9F7CLjb9I4yf_fr0_sjhETHL2wf9xv1x4uecsQZpyapSIJerM3IbCSGEyCU9gwV69m-_cVPkGynhNacQDRAYpWH9oyXxsCZJQMiE5ITySUgkm33_X3SFUNDjBndzgBvIyLJWcp-ky3gQY4DzPpO77unHk2LcB_oSc-3GC4msSLu1z8bo9tTs16jdbXjxK/dz/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/p0/IZ7_42G01J41K86B70ALKC36K76KL7=CZ6_P1JQ8B1A0OG9F0ITKPFNKLO0K4=MEviewDetail!BN0402QCP13==/#)

[3GC4msSLu1z8bo9tTs16jdbXjxK/dz/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/p0/IZ7_42G01J41K86B](https://goteborg.se/wps/portal/start/byggande--lantmateriochplanarbete/plan--och-byggprojekt/!ut/p/z1/hZBLb4MwEIR_DVfv2li26c20CipGIW1TBXyJSOQQSzwioEHqry-temnVx9x2Z76VdsBCAbarrr6uJt93VbPMpRX7DU0fVEw15km0wvut2azWJsvRcNj9F7CLjb9I4yf_fr0_sjhETHL2wf9xv1x4uecsQZpyapSIJerM3IbCSGEyCU9gwV69m-_cVPkGynhNacQDRAYpWH9oyXxsCZJQMiE5ITySUgkm33_X3SFUNDjBndzgBvIyLJWcp-ky3gQY4DzPpO77unHk2LcB_oSc-3GC4msSLu1z8bo9tTs16jdbXjxK/dz/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/p0/IZ7_42G01J41K86B70ALKC36K76KL7=CZ6_P1JQ8B1A0OG9F0ITKPFNKLO0K4=MEviewDetail!BN0402QCP13==/#)

[70ALKC36K76KL7=CZ6_P1JQ8B1A0OG9F0ITKPFNKLO0K4=MEviewDetail!BN0402Q](https://goteborg.se/wps/portal/start/byggande--lantmateriochplanarbete/plan--och-byggprojekt/!ut/p/z1/hZBLb4MwEIR_DVfv2li26c20CipGIW1TBXyJSOQQSzwioEHqry-temnVx9x2Z76VdsBCAbarrr6uJt93VbPMpRX7DU0fVEw15km0wvut2azWJsvRcNj9F7CLjb9I4yf_fr0_sjhETHL2wf9xv1x4uecsQZpyapSIJerM3IbCSGEyCU9gwV69m-_cVPkGynhNacQDRAYpWH9oyXxsCZJQMiE5ITySUgkm33_X3SFUNDjBndzgBvIyLJWcp-ky3gQY4DzPpO77unHk2LcB_oSc-3GC4msSLu1z8bo9tTs16jdbXjxK/dz/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/p0/IZ7_42G01J41K86B70ALKC36K76KL7=CZ6_P1JQ8B1A0OG9F0ITKPFNKLO0K4=MEviewDetail!BN0402QCP13==/#)

[CP13==/#](https://goteborg.se/wps/portal/start/byggande--lantmateriochplanarbete/plan--och-byggprojekt/!ut/p/z1/hZBLb4MwEIR_DVfv2li26c20CipGIW1TBXyJSOQQSzwioEHqry-temnVx9x2Z76VdsBCAbarrr6uJt93VbPMpRX7DU0fVEw15km0wvut2azWJsvRcNj9F7CLjb9I4yf_fr0_sjhETHL2wf9xv1x4uecsQZpyapSIJerM3IbCSGEyCU9gwV69m-_cVPkGynhNacQDRAYpWH9oyXxsCZJQMiE5ITySUgkm33_X3SFUNDjBndzgBvIyLJWcp-ky3gQY4DzPpO77unHk2LcB_oSc-3GC4msSLu1z8bo9tTs16jdbXjxK/dz/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/p0/IZ7_42G01J41K86B70ALKC36K76KL7=CZ6_P1JQ8B1A0OG9F0ITKPFNKLO0K4=MEviewDetail!BN0402QCP13==/#) (Hämtad 2019-03-10)

Göteborgs stad (u.å.). *Plan- och byggprojekt, Översiktsplan - Fördjupad för centrala Göteborg.*

https://goteborg.se/wps/portal/start/byggande--lantmateri-och-planarbete/kommunens-planarbete/plan--och-byggprojekt!/ut/p/z1/hY_BS8MwGMX_Fg-95vvShiT1lgobNmWbOFiby-hm1lWXpqTRgn-99Sgovtvj_R68BwZqMEP70Xdt7P3Q3hbfGH7c0fJJF1Thdp2v8HGvd6uNrraoGRz-A8wS4x9SCM3SF0eWrpGWjGrJC4Gq0g8Z14LrSsAzGDBj8K_2LfYv0BQb5JgnSDmUYPqTI_PZESSZSLlgVLBcCMIT8T1dDadMdmCCvdhgA3kPy6NrjON0n2CC8zyTzvVuZsnZu wR_q1z9FKH-ScLo6s_9xR3kpO6-AL6UO7c!/dz/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/

(Hämtad 2019-03-11)

Konstnärernas Riksorganisation (u.å.). *Stärk arbetet med konstnärlig frihet, en armlängds avstånd och fristäder.*

<http://kro.se/node/125> (Hämtad 2019-03-11)

Nätverkstan (2009). *Järntorgsgruppen.*

<http://projekt.natverkstan.net/2003/02/27/jarntorgsgruppen/> (Hämtad 2019-03-11)

Muntliga källor

Digitala ljudfiler och transkriberingar förvaras hos författarna.

Intervju med “Cecilia”, Projektkoordinator 20 februari 2019 kl 14.00 - 14.35

Intervju med “Frida”, Folkteatern 13 februari 2019 kl 11.00 - 11.50

Intervju med “Henrik”, Förläggare 8 februari 2019 kl 14.00 - 14.40

Intervju med “Leila”, Kultur i Väst 13 februari 2019 kl 15.00 - 15.45

Intervju med “Klas”, Göteborgs Litteraturhus, 11 februari 2019 kl 11.00 - 12.05

Bilaga 1 – Bilder, foton och illustrationer

Visionbild över stadslinbana. Illustration: Adore Adore / Erséus Arkitekter

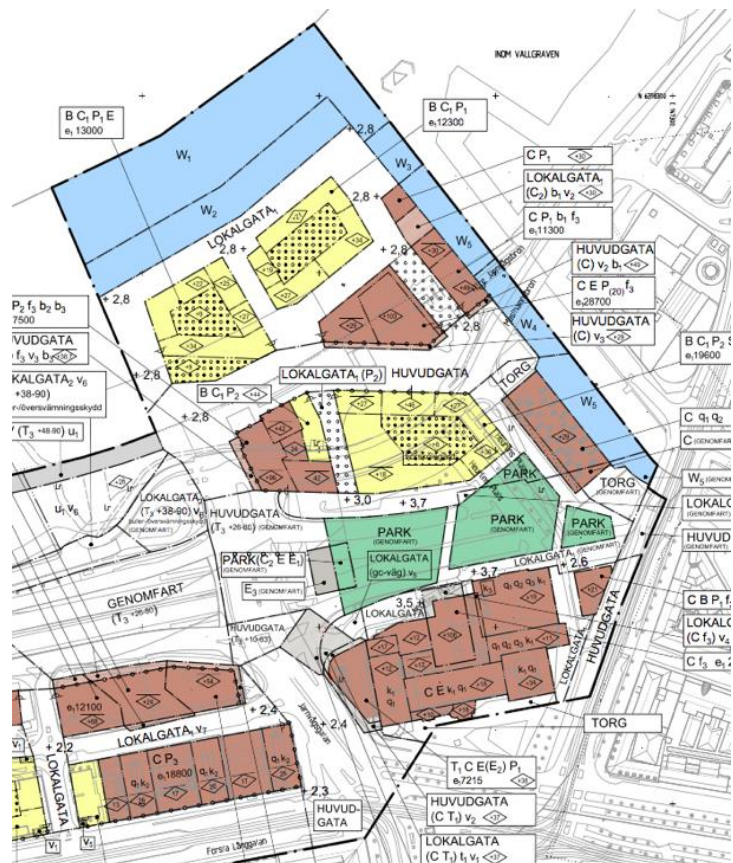

Visionsbild över Masthuggskajen. Illustration: Kanozi Arkitekter

Ovan:
 Modell från digital utställning
 på Älvrummet (Älvrummet,
 Göteborgs stad)

Till höger:
 Del av detaljplan för *Blandad
 stadsbebyggelse vid
 Järnvägsgatan m. fl. inom
 stadsdelen Masthugget i
 Göteborg* (Göteborgs stad,
 Stadsbyggnadskontoret
 2018:2)

Bilaga 2 – Intervjuguide

- Anonymitet
  - Alla informanterns personuppgifter kommer att anonymiseras (namn, kön, ålder), men titel/tjänst kommer inte att anonymiseras.
  - Arbetsplatsens/verksamhetens inriktning kommer presenteras i texten, och i vissa fall även verksamhetens namn - det kommer göra att göra att verksamheten och i vissa fall då även innebära att informanten blir lätt att identifiera för den som är insatt.
  - Uppsatsen kan komma att publiceras på öppna webbplatser
  - De transkriberade intervjuerna kommer endast hanteras av oss och vår handledare, men citat kommer att användas i texten.
- Samtliga informanter kommer erbjudas att ta del av den färdiga uppsatsen - önskar du/ni att vi skickar dig uppsatsen när den är färdigställd?
- Handledares namn och kontaktuppgifter.
- Det går bra att avstå från att svara på frågor.
- Om informanten inser att den sagt något under intervjun den sedan vill ta tillbaka kan hen säga det under intervjun eller kontakta oss efteråt.
- Kort presentation av kulturvetenskap som forskningsområde. Poängtera att vi är ute efter deras berättelse och funderingar, inte "rätta svar".

Bakgrund

- Var arbetar ni med/vad är ert uppdrag? Hur länge har du/ni arbetat här?
- Vad är verksamhetens inriktning?
- Hur länge har verksamheten/din arbetsplats varit förlagd i detta område?
- Är du själv på något sätt kulturutövare?
  - Har du haft nytta av att din arbetsplats ligger här i dina privata kulturprojekt?

Verksamheten

- Hur är verksamheten finansierad?
- Har ni märkt av några förändringar i samarbetet och samverkan mellan verksamheten och kommunen de senaste de senaste tre åren (då Stenpiren invigdes)?

Gentrifiering

- Vad känner du/ni till om stadsutvecklingen i Göteborg/runt Järntorget?
  - Upplever du att stadsutvecklingen innebär risker för dig/verksamheten?
    - Vad/vilka risker?
  - Upplever du att stadsutvecklingen innebär nya möjligheter för dig/verksamheten?
    - Vad/vilka nya möjligheter?
- Har du/ni haft kontakt med kommunen angående de nya planerna för området?
  - Vem tog kontakt - du/ni eller kommunen?
  - Hur såg kontakten ut, hur upplevde ni/du den kontakten?
  - Har ni blivit inbjudna till samrådsmöte av kommunen?

- Hur ofta pratar ni om stadsutvecklingsprojektet kollegor emellan?
  - Hur ser de samtalen ut?
- Hur ser ert hyresavtal ut?
  - Har hyresavtalet förändrats de senaste 10 åren?
- Har ni märkt av några avvikande hyreshöjningar (över 4%) de senaste tre åren (sedan Stenpiren invigdes)?

Organisering av ett eventuellt motstånd (*OBS kolla igenom frågeordningen beroende på vad de svarar OBS*)

- Har du/ni samtalat med andra kulturarbetare i huset eller området om de nya planerna för området?
- Känner du/ni dig/er fria att uttrycka era åsikter om stadsutvecklingen i Göteborg? - vilka situationer?
- Har du/verksamheten uttryckt åsikter om stadsplaneringen i Göteborg i till exempel tidningar eller på sociala medier?
  - Upplever du att det finns risker med att uttrycka åsikter om stadsplaneringen i Göteborg som kan påverka dig eller verksamheten?
    - Vad består de riskerna av?

(Om motstånd har organiserats?)

- Hur gick det till när ni samlades kring det (tex skrev en insändare...)
- Vad har ni använt er för kanaler för att uttrycka era åsikter om Älvstaden till kommunen?
- Har ni organiserat demonstrationer om er sakfråga i det offentliga rummet? Om ja, hur såg det arbetet ut? Vilka medier använde ni av för att få ut information till allmänheten? Uppslutning.

Framtiden

- Hur ser du/ni på framtiden?
  - För verksamhetens geografiska placering?

Avslut

Hur uppfattade du frågorna och finns det något du vill tillägga?